

Oost *en* West

De Kalender
Oost en West 1948

is verschenen

(voor meer bijzonderheden zie pagina 17)

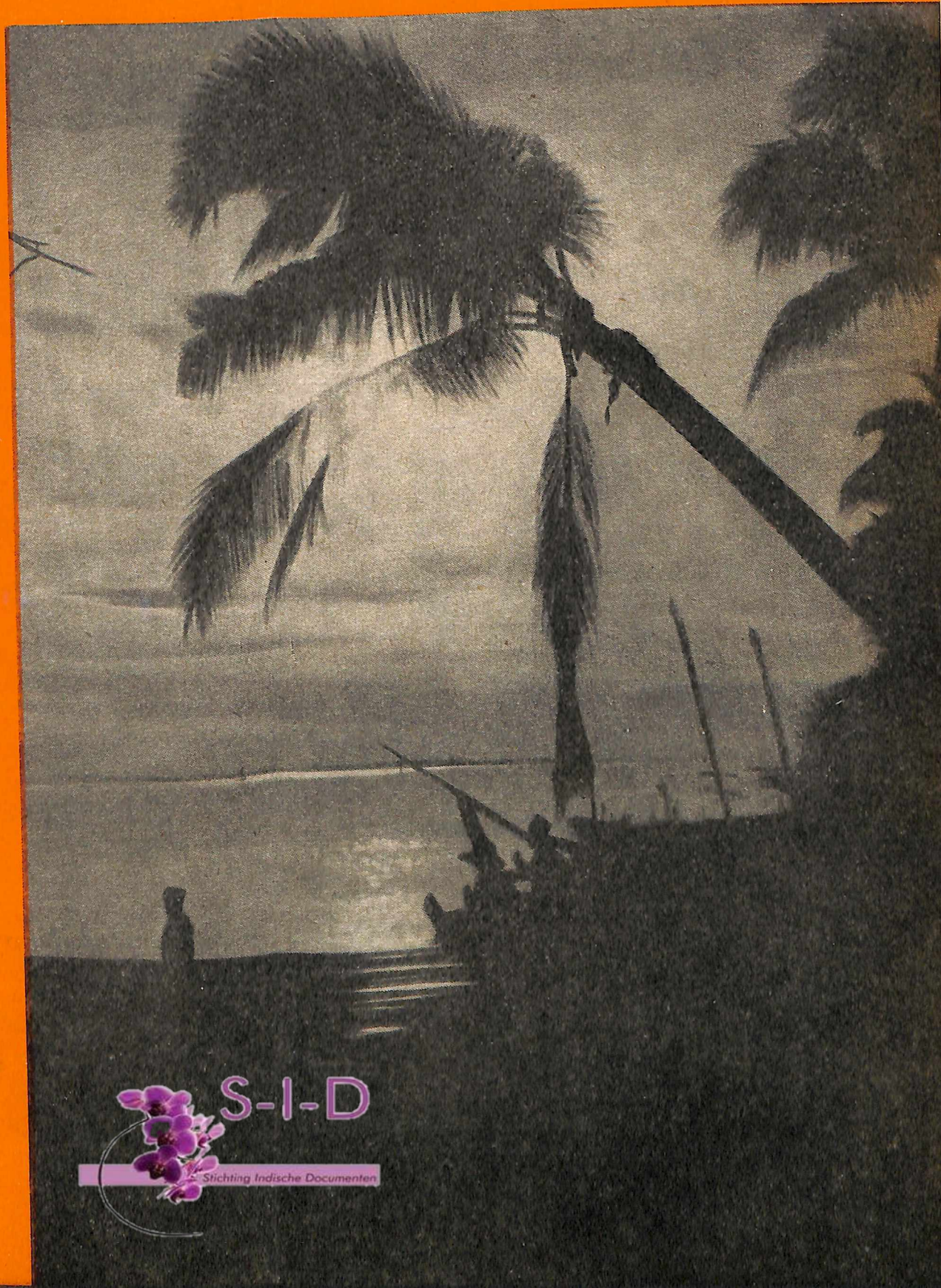

INDIË ROEPT....

40e jaargang no. 25 - 19 December 1947

Losse
nummers

30 cts

S-I-D

Stichting Indische Documenten

N.V.
P. F. van Vlissingen & Co's
Katoenfabrieken
Helmond

NEDERLANDSCH INDISCHE
HANDELSBANK, N.V.

AMSTERDAM
Singel 250
ROTTERDAM
Mathenesserlaan 235
's-GRAVENHAGE
Lange Vijverberg 11

**Behartiging van
Uw belangen
in Indië en het
Verre Oosten**

DEVIEZENBANK

Het goede merk!

Jams • Vruchtenconserven

TAMINIAU • ELST • OVER-BETUWE

N.V.

DE "BESTSCHE
TRICOTWEVERIJ,,
BEST

✦

Tricotages

Kousen

Overhemden

VREDE VOOR INDIË...

Over enkele dagen zal het Kerstmis zijn. Dennebomen, hulst en kaarsen. Donkere straten en verlichte vensters. Zachtgrijze winterdagen, vrolijke mensen. Aanstonds het feest in duizenden huiskamers. Lichte kindergezichten bij een stralende Kerstboom. Koorzang en orgelklanken in kerken en cathedralen. Vrede. Vrede op aarde. Vrede in de harten. In de mensen een welbehagen. Kerstmis in Europa. In Amerika. In Azië. Kerstmis voor alle Christenen. Voor alle mensen, blank en bruin en geel en zwart en gelovig en heidens. Kerstmis voor allen. Een boodschap voor allen. De glorie van geloof, hoop en liefde voor allen. Vrede voor allen.

Ons viel de taak toe, elke veertien dagen te vermelden, wat in Indië voorviel. Hoe er geleden en gestreden werd en welke grond voor hoop wij overhielden. Wij moeten bekennen dat ditmaal, voor dit laatste nummer van „Oost en West” in 1947, deze taak ons ietwat zwaar valt. Zwaar en moeilijk.

Want dit arme Indië bleek het lot beschoren een dier landen te zijn, waar de oorlog niet ten einde is. In ons arme Indië duurt de oorlog voort. Waar dan ter wereld vrede moge zijn, in Indië is zij niet.

In Indië wordt de oorlog voortgezet. Tegen de nalatenschap van Japanse overheersing. Tegen de Republiek Djocja. Tegen terreur, extremisme en communisme. Tegen boosaardige oprieters en misleide idealisten. Tegen kwaadwillige leiders en goedgelovige dwazen. Tegen plunderende rovers en arme drommels, die zich laten ophitsen. Tegen domheid en dictatuur. Tegen onkunde en onverstand in Nederland, in het buitenland en in Indië zelf. Tegen gevaarlijke onkunde en misdadig onverstand. Die strijd duurt onafgebroken voort. In die strijd wordt ons geen rust gegund. Geen rust voor onze soldaten, op wie dag en nacht de dood blijft loeren. Geen rust voor onze landsdienaren. Geen rust voor onze planters, tegen sluipshutters ongenoegzaam beschermd.

Rust, veiligheid, recht en vrede zijn in Indië alleen daar, waar Nederlanders die handhaven. Alleen daar, waar Nederlanders die *blijven* handhaven. De afschuwelijke gevolgen van het wegvalen van Nederlands gezag blijken in Indië zonneklaar. Tienduizenden doden, honderdduizenden beroofden, miljoenen berooiden getuigen ervan. Maar nochtans laat Nederland zich de agressie welgevallen van een steeds driester Republiek, die met één harde slag is weg te vagen. En nochtans laten wij ons welgevallen wat als internationale bemiddeling werd aangekondigd, doch wat neerkomt op een dwaze farce, opgevoerd op het stalen dek van een Amerikaans schip. Een dwaze, gevaarlijke, vernederende farce.

* * *

Neen, het schrijven over Indië valt ons ditmaal zwaar.

Het is nu zo ver, dat naar Indië één minister werd gezonden, de heer Neher, waarvan men alleen weet, dat hij een behoorlijk man is die echter omtrent Indië volkomen onwetend is, terwijl verder bekend is dat hij maar vast met Sjarifoedin praatte. Wij zijn nu zo veel verder, dat er nog méér ministers naar Indië gaan. Minister Jonkman. Minister Drees, Minister Beel. Als de berg Indië niet tot Mohammed Opperbestuur komt, zal het Opperbestuur wel naar Indië gaan...

Het is ons bekend, welke overwegingen tot deze reis deden besluiten. Het zijn zeer ernstige overwegingen.

Wij kunnen er dit van zeggen: de Ministerraad acht de situatie dermate ernstig, dat het college het oplossen van problemen, die met het inzicht van bepaalde leidende persoonlijkheden in Indië verband houden, alleen door dit persoonlijk bezoek van ministers mogelijk acht.

Men kan voorts zeggen, dat de ministerreis naar Indië niet allereerst ten doel heeft het conflict zelf tot oplossing te brengen maar wel inzake het Nederlandse apparaat in Indië bepaalde voorzieningen te treffen. In dit opzicht is de reis vergelijkbaar met die, welke de ministers Beel en Jonkman in de eerste helft van dit jaar ondernamen; men zal zich herinneren, dat zij toen in Indië tot inzichten kwamen, ook omtrent bepaalde figuren, welke van die waarmede zij Nederland verlieten aanmerkelijk verschilden.

Het is natuurlijk noodzakelijk — hiermede zullen wij volstaan — te bevorderen, dat de Indische aangelegenheden zo spoedig mogelijk onttrokken worden aan de sfeer der directe buitenlandse bemoeiing. De ervaring heeft nu eenmaal geleerd, dat de Republiek Djocja zich aan welke afspraak dan ook eenvoudig niet houdt. Vreemdelingen, al dan niet in de Commissie van Drie gezeten, laten zich door de gladde taal dezer Republikeinen gemakkelijk misleiden. Het is nodig, deze Republiek Djocja met een duidelijk „ja” te laten antwoorden, en dan te tonen waartoe hun woord „ja” in daden leidt.

Het is evenwel, gesteld al dat wij een binnenlandse aangelegenheid eenmaal weder door Nederlanders en Indonesiërs doen behandelen, noodzakelijk dat althans wat die Nederlanders willen eindelijk duidelijk vaststaat. Dat er geen geheimzinnig eigen spel gespeeld wordt. Dat de begrippen „Opperbestuur” en „Luitenant-Gouverneur-Generaal” en „Indische regering” goed en helder onderscheiden worden.

Als Nederland inzake Indië, na alles wat verknoeid werd en bedorven, dan nog een laatste kans zou krijgen, is het althans noodzakelijk dat wij weten, hoe de verantwoordelijke Nederlanders die kans gebruiken. Deze verantwoordelijkheid wordt door deze vliegreis althans duidelijk gelegd waar zij behoort: bij de Nederlandse regering.

* * *

Haar verantwoordelijkheid moet de regering, als aanstonds het jaar ten einde is, wel zeer zwaar drukken. Dit jaar 1947 heeft Indië en Nederland andermaal een levenskans geboden. Zij is niet gebruikt. Men kan zich nu in een woordenstrijd begeven over de vraag, door wiens schuld de politionele actie op 4 Augustus werd gestaakt. Men kan volhouden, dat de heer Van Kleffens ten onrechte de Nederlandse regering alarmeerde. Men kan aantonen, dat ten onrechte werd vooruitgelopen op beslissingen van de Veiligheidsraad. Men kan zeggen, dat de Nederlandse ministerraad in zijn midden nu eenmaal geen eenstemmigheid kon verkrijgen inzake de zeer dringende adviezen van den heer Van Mook, die talloze malen telegrafeerde, dat men Djocja moest bezetten.

Maar dat zijn zaken voor de historicus. Voor de geleerden, die eenmaal deze trieste geschiedenis zullen schrijven.

Het cardinale, het alles beheersende feit blijft, dat wij op 4 Augustus het „staakt het vuren!” hebben geblazen. Dat wij bepaalde delen van Sumatra en Java hebben bevrijd, doch de andere delen in de macht lieten van de Republiek Djocja. Dat wij daarmede weliswaar miljoenen Indonesiërs bevrijdden, maar andere miljoenen in de machtsfeer lieten van een „Republiek”, die door terreur bestaat.

Alles, wat sindsdien in Indië gebeurde, komt uit deze beslissing voort. Alles, wat in Indië in de laatste vier maanden van 1947 verder is ineengestort, viel ineen door die beslissing. Door dat ontijdige signaal: „staakt het vuren!”

Daarop volgde: het schadelijk geharrewar in de Veiligheidsraad; het drieste optreden van de Republiek Djocja, die haar anti-Nederlandse propaganda vertienvoudigd heeft; de dwaze comédie van het consulaire onderzoek; het bezoek van de Commissie van Drie, waarmede de Indische zaak aan een internationaal gezelschap van ondeskundigen werd toevertrouwd.

Daarop volgde méér: de volken van de bevrijde gebieden op Java en Sumatra werden bang, dat ook zij weer de Republiek zouden zien terugkeren. Zij werden van Djocja uit bedreigd; zij werden door handlangers van Djocja vermoord en weggesleept; zij worden dagelijks vervolgd door republikeinse propaganda. Zij twijfelt, zij is bang. Dezelfde twijfel en dezelfde vrees doen zich op de Buitengewesten gelden. De fraaie Malinogewel kan dit niet verbergen. In Oost-Indonesië ziet men de kwade kansen, dat de Republiek Djocja het spel zal winnen. Men vindt Nederland maar een zwakke bondgenoot en velen spelen reeds met de gedachte, dat men maar beter goede vrienden met Djocja kan zijn, dan met de Nederlanders... Daarop volgde nog meer: de Nederlandse soldaten, die zorgen dat althans in een deel van Indië nog enige veiligheid heerst, staan voor een bijkans onvervulbare taak. Sinds de nieuwe „wapenstilstand” zijn al honderden Nederlandse soldaten ge-

dood. Dagelijks vallen doden. Dagelijks hitst de Republiek zijn terroristen op en dagelijks vallen Hollandse jongens als slachtoffers der sluipschutters.

Zij offeren hun leven. Voor Indië? Voor Nederland?

De verschrikkelijke kans ontstaat, dat al die honderden jonge Nederlandse mensenlevens voor niets geofferd zijn.

Zietdaar de sombere balans van dit rampjaar 1947.

De hoopvolle klanken zijn verstomd. Zelfs de illusionisten, die in het begin van dit jaar nog van de daken verkondigden, dat Indonesië een heerlijke toekomst tegemoet ging, zo men Soekarno en Sjarifoedin maar vertrouwde, zwijgen thans stil. Alleen de extremisten ginds en de communisten met hun verwanten hier verheugen zich. Ieder ander weet, dat het met Nederland slecht gaat en met Indië nog slechter. Er is, ondanks de slechtst-denkbare voorlichting van ons volk omtrent Indië, tot brede kringen wel zóveel van de waarheid doorgedrongen, dat men zich zeer verontrust gevoelt. Men volgt de verwickelingen sinds lang niet meer; men tracht niet door te dringen achter het scherm, hetwelk de ontelbare conflicten en problemen verbergt - maar men wéét, dat het slecht gaat. Ons volk voelt instinctief, dat Nederland en Indië door zeer ernstige gevaren worden bedreigd.

Onzekerheid en twijfel in Nederland; angst en verwarring in Indië; de dreiging van terreur en chaos op de achtergrond
Een somber einde van 1947.

Zijn er dan waarlijk geen redenen, die enige hoop rechtvaardigen? Zouden toch niet ergens de motieven zijn verborgen, om ondanks deze duistere verwarring van 1947 op een lichter verschieft in 1948 te hopen?

Natuurlijk zijn zij er.

Wij zullen ze opnoemen. Het is nodig, ze op te noemen. Het is nuttig, die redenen tot vertrouwen aan te wijzen, zolang men maar blijft bedenken, dat op de Nederlandse regering en op ons gehele volk de volle last der verantwoordelijkheid blijft rusten.

Er zijn dan deze lichtpunten:

de prachtige volharding van vele Nederlanders in Indië die, ambtenaren en particulieren, in hoge en bescheiden posities, hun onmisbaar, nuchter, zakelijk werk verrichten; die niet praten, maar werken; die onder de moeilijkste omstandigheden ongelofelijk hard werken; en die voor deze plichtsbetrachting de hoogste lof verdienen;

de zelfbeheersing en de toewijding, waarmede de mannen van het Nederlandse leger, van het Koninklijke Nederlands-Indische Leger, van de Marine, van de Luchtmacht zomede de Oorlogsvrijwilligers hun plicht doen;

de zekerheid waarmede, nog altijd, de Inheemse bevolking van door onze troepen bevrijde gebieden zich toevertrouwt aan het herstelde gezag: het vertrouwen, waarmede zij de Nederlanders tegemoet treedt; de dankbaarheid, die zij voor onze zorgen en voor haar bevrijding toont;

het feit, dat weliswaar in geheel Indië talloze Indonesiërs gaan twijfelen aan onze volharding en derhalve zich willen veiligstellen door minzaamheid jegens de Republiek, maar dat ondanks alles belangrijke Indonesische figuren met de Nederlanders willen samenwerken, terwijl de massa der bevolking in die samenwerking instinctief haar heil ziet.

Zietdaar vier cardinale redenen, die ondanks alles tóch vertrouwen kunnen geven. Er is, laat het in onze kring toch nooit vergeten worden, in Indië in het verleden zo veel goeds verricht, waarop wij trots kunnen zijn. Er wordt, laat ons dit tevens bedenken, in Indië ook thans, onder de ellendigste omstandigheden, nog zo veel goeds verricht. Door Nederlandse ambtenaren. Door Nederlandse planters en andere particulieren. Door Indonesiërs, die ondanks bedreigingen met moord en doodslag de moed hebben, met ons samen te werken. Dat wijde, grootse Rijk van zeeën en eilanden, dat ontzaglijke Rijk met zijn vlakten en zijn wouden en zijn bergen, vormt één onafzienbaar arbeidsveld. Nóg is het mogelijk te zorgen, dat daar Nederlanders en Indonesiërs naast elkander blijven werken. Nóg zijn alle kansen niet verspeeld.

Moge 1948 het inzicht, de wijsheid en de vastberaden kracht doen vinden om althans de laatste kans, die Nederland en Indië nog geboden wordt, tot zegen van beide landen te gebruiken.

Officieel Orgaan
der
Koninklijke Vereeniging

OOST en WEST

Beschermheer
Z. K. H. Prins Bernhard der Nederlanden

De Koninklijke Vereeniging „Oost en West” streeft er naar bij het Nederlandse Volk kennis te kweken van en belangstelling te vergroten in de Gewesten overzee. Zij geeft een veertiendaags orgaan uit, onder redactie van het dagelijks bestuur, waarin artikelen worden opgenomen die actuele vraagstukken de overzeese gewesten betreffende, behandelen.

Redactie en administratie: Dr. Kuyperstraat 5,
's-Gravenhage, Tel. 115936, Giro 14574.

Uitgave Three Castles, Vondelstraat 11d, A'dam,
Tel. 81909

Drukker: Schefferdrukkerij, Dordrecht.

Abonnementen kunnen op ieder tijdstip ingaan en eindigen op de laatste dag van het kalenderjaar. Indien een abonnement niet is opgezegd 14 dagen vóór het einde van het kalenderjaar, wordt het geacht stilzwijgend te zijn verlengd. Aanmelding voor het lidmaatschap kan geschieden aan de administratie der Vereeniging dr. Kuyperstraat no. 5 te 's-Gravenhage. De contributie bedraagt f 6.— per jaar, waarbij het abonnementsgeld voor het officieel orgaan „Oost en West” is inbegrepen. Donateurs minimum f 10.— per jaar.

Advertenties: Alle gegevens worden op aanvraag gaarne verstrekt door de Uitgeverij, Vondelstraat 11d, te Amsterdam, telefoon 81909

UIT DE INHOUD:

	pag.
Vrede voor Indië.....	3
Landbouwkolonisatie.....	5
Huisvesting in Indië.....	6
Balinezen onderdrukken terreur.....	7
Een soldaat ziet een pasar.....	7
Midden-Java herstelt zich.....	8
De garantieverklaring.....	8
Uitzending en gezinshereniging.....	9
Indisch Allerlei.....	10
Het vreemde volk der Badoeys.....	12
Hulp voor het volk van Ceram.....	13
Kroniek van Curaçao.....	14
Vereenigingsnieuws.....	16

Landbouwkolonisatie

Het „probleem Nieuw-Guinea”, gelijk men dit bereids ging noemen, achten wij dermate belangrijk, dat er in ieder nummer van „Oost en West” een artikel aan wordt gewijd, dat een of meer der talloze aspecten van dit vraagstuk in het licht stelt.

Hoewel het de laatste tijd aan formele en officiële uitspraken terzake heeft ontbroken, mag men nog steeds aannemen, dat het de bedoeling is aan Nieuw-Guinea een bijzondere status te geven.

Deze status zou met name vestiging van Nederlanders in Nieuw-Guinea mogelijk maken, hetgeen vooral van belang is omdat tienduizenden Indische Nederlanders op Java daarnaar reikhalzend uitzien.

Men kan niet zeggen, dat tot dusverre dit voor die Indische Nederlanders zo uitermate belangrijke vraagstuk - dat door tallozen hunner als een levenszaak beschouwd wordt - met voortvarendheid behandeld is....

Voor ditmaal geven wij dr. L. Koch het woord, die zijn beschouwing noemt: „Landbouwkolonisatie in de tropen”, een zeer opmerkelijke en belangrijke bijdrage.

Meer dan 20 jaren ervaring met de teelt van vele landbouwgewassen met korte groei-duur in de tropen, studie van verschillende voor die teelt gebruikte en ook in andere delen der wereld aanwezige, landbouwwerktuigen, benevens studie van de veelheid van vraagstukken, die hiermede verband houden, geven mij het recht het een en ander te zeggen over landbouwkolonisatie in de tropen.

Dit onderwerp staat, begrijpelijkerwijze, in het brandpunt der belangstelling, zoals o.a. wel blijkt uit de artikelen in het November-nummer van Oost en West: „De openlegging van Nieuw-Guinea” en „Vestiging in Suriname”.

Ik wil vooropstellen, dat de ondervolgende opmerkingen betrekking hebben op een landbouwkolonisatie, waarbij alle werk door de kolonisten geschiedt en niet geheel of ten dele door plaatselijke of aangevoerde inheemse arbeiders. Alhoewel een groot voorstander van kolonisatie onder eigen vlag, wil ik toch waarschuwen voor de vele moeilijkheden, welke onvermijdelijk zullen worden ontmoet en waaraan nu nog weinig aandacht geschonken wordt.

De kern van het gehele vraagstuk is: „Hoe worden arbeid en kapitaal het best beloond.”

De grote fout, waarin men telkens bij beschouwingen over landbouw door kolonisten vervalt, is, dat men het „heel goed” wil doen. Men streeft naar een voorbeeldige cultuurwijze met liefst hoge opbrengsten en is dan gedwongen op een kleine oppervlakte veel werk te verrichten en veel kapitaal aan te wenden, terwijl beide veel rendabeler zouden zijn, wanneer een grote oppervlakte uiterst extensief wordt gebezigt. Men neme een voorbeeld aan de uiterst extensieve veeteelt in Noord- en West-Australië, Centraal-Brazilië en (in het begin van deze eeuw) Texas, om te beseffen, dat men daar een ruim gebruik gemaakt heeft van de enige factor, die in 't voordeel van de kolonist in een onbewoond of weinig bewoond gebied werkt, nl. het vrijwel ongelimiteerde oppervlak, waarop deze veeteelt kan worden beoefend. Dat daarnaast op kleine schaal enig voedsel op intensieve wijze voor eigen gebruik wordt verbouwd, is juist gezien, omdat dit anders moet worden ingevoerd, wat veel kosten met zich brengt. Het bestaan van de kolonist moet echter drijven op het verkrijgen van een product, dat kostbaar genoeg is om te kunnen worden vervoerd, en dat, per duizend gulden waarde, weinig arbeid vraagt. Alleen dan kan de kolonist zich een redelijke levensstandaard veroveren.

Uiterst extensieve veeteeltbedrijven in Noord-Australië, waar een klein aantal personen enige honderdduizenden hectaren grond tot hun beschikking hebben, zijn volkomen verantwoord, kolonisaties, waarbij voor elke kolonist enige hectare oerbos moeten worden gerooid, zijn dat zeker niet om maar te zwijgen van mechanische teelt van een zo moeilijk gewas als bevroede rijst. Beschikt het land, waarvan men meent, dat het voor kolonisatie in aanmerking komt, niet over grote terreinen, die zonder meer voor extensieve veehouderij zijn te gebruiken, dan is het ongeschikt.

Voor Suriname zouden m.i. de savanna's zich uit dien hoofde meer voor kolonisatie lenen dan de vruchtbare kuststrook, waar voor Europeanen alleen plantage-landbouw met gehuurde inheemse werkrachten op zijn

plaats is. De veel geringere vruchtbaarheid van de savanna's doet hier niet terzake. De vraag is niet: „wat is de opbrengst per hectare?” maar: „wat is de opbrengst van het bedrijf”, zulks in verhouding tot de gebezigde hoeveelheid kapitaal en arbeid.

In de literatuur en in mondelinge mededelingen vond ik gegevens, waaruit ik heb kunnen opmaken, dat er op Nieuw-Guinea enkele gebieden, o.a. in de z.g.n. „Vogelkop” voorkomen, waar men grote grasvlakten aantreft, zonder noemenswaardige bevolking. Deze zouden m.i. voor kolonisatie kunnen worden gebruikt als verbinding met de buitenwereld niet al te bezwaarlijk is.

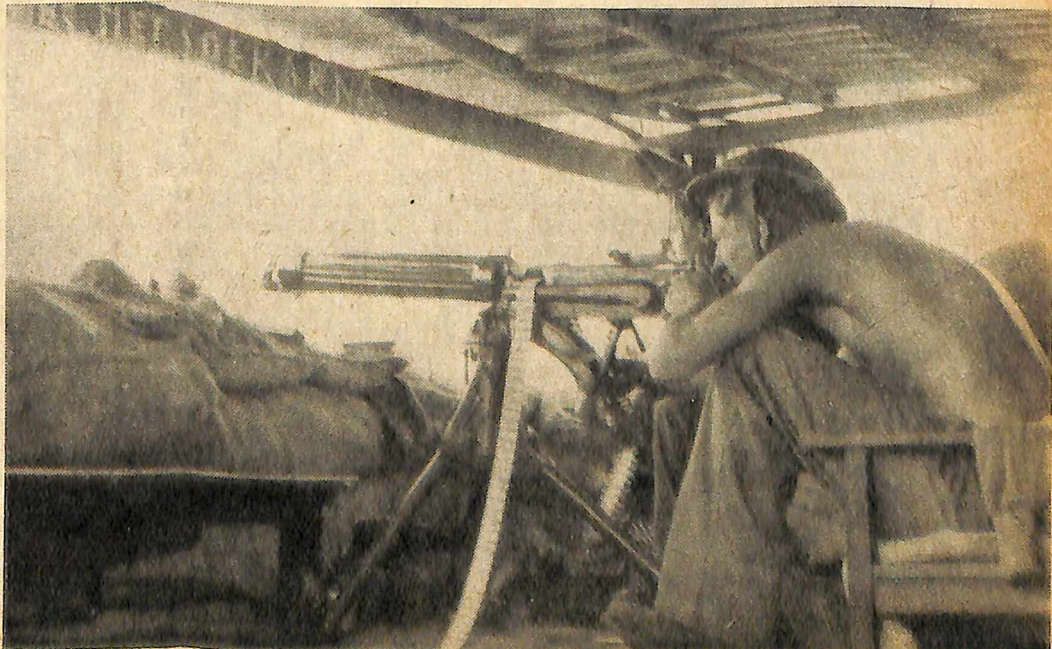
Blijkt uiterst extensieve veeteelt goede bestaansmogelijkheden te bieden, dan komt bij de kolonisatie een tweede stadium in aanmerking, nl. dat van uiterst extensieve landbouw, die, wanneer geen goede en goedkope afvoer mogelijk is en voor het product geen markt met lonende prijzen gevonden wordt, die via het vee omzet in producten die een lang en duur transport kunnen verdragen. Hierbij denk ik in de eerste plaats aan huiden en in de tweede plaats aan het vlees.

Als landbouwgewassen komen onder die omstandigheden in de eerste plaats in aanmerking: mais, gierst (sorghum) en calopogonium (een groenbemester, tevens veevoedergewas) die door het vee kunnen worden afgeweïd. Tot oogsten dient alleen dan te worden overgegaan, wanneer de opbrengst niet te velde aan het vee ten goede komt.

Zijn de omstandigheden voor afvoer redelijk gunstig, dan kan op zeer extensieve wijze mais worden verbouwd, waarna het product, hetzij als zodanig kan worden afgevoerd of op het bedrijf gebezigt voor vetweiderij en pluimveeteelt. Mais leent zich hiervoor in het bijzonder in die gevallen, waarin men het met een plukmachine geogste gewas laat overwoekeren door de groenbemester *Mimosa invisa*, die na te zijn afgestorven, wordt afgebrand, waarop dan weer opnieuw en wel zonder bewerking, mais kan worden gezaaid. Dit gewas dient dan slechts tweemaal langs mechanische weg te worden gewied, waarna opnieuw kan worden geogst. De inmiddels opgeslagen *Mimosa* overwoekert opnieuw de resten, deze worden verbrand enz. Men kan op deze wijze verscheidene malen achtereen met goed gevolg mais verbouwen met zeer geringe moeite en kosten.

Eerst wanneer de omstandigheden gunstiger geworden zijn en een grote consumptie op korte afstand is verkregen, b.v. door ontwikkeling van mijnbouw in de nabijheid, komt er plaats voor een meerzijdige landbouwvorm, waarbij dan ook extensieve droge rijstbouw, verbouw van soja, en zelfs onder zeer gunstige omstandigheden verbouw van groente en fruit op hun plaats is. Ook in dat geval echter houde men in het oog, dat de hogere levensstandaard van de Europese kolonist een andere landbouwvorm dan van de inheemse arbeider noodzakelijk maakt, wil die kolonist zich kunnen staande houden en dat ook dan nog geldt, dat de productiewijze per eenheid van opbrengst zeer goedkoop dient te zijn, dus in de meeste gevallen extensief.

En nog altijd waken aan de nieuwe demarcatielijn de Nederlandse soldaten, zonder wier waakzaamheid, plichtsbetrachting en offers alles reeds nu ineen zou storten.

HUISVESTING IN INDIË

Tot dusverre is zorgvuldig er van afgezien, in ons blad melding te maken van vele onverkwikkelijke zaken, die zich in de geschokte Indische samenleving voordoen.

Het is de vraag, of dit is vol te houden.

Dat zich in de gespannen atmosfeer, die nu al enige jaren over geheel Indië hangt, gevallen van corruptie en allerhande misbruiken zouden voordoen, was te verwachten.

Die misbruiken zijn zowel in Nederlandse, Chinese als in Indonesische kringen waar te nemen, ook in de bevrijde gebieden. Tot zekere hoogte zijn zij normaal. Zij behoren tot de natuurlijke en onvermijdelijke gevolgen van een aantal jaren van ellende, gevolgd door een soms ondragelijke spanning. Niet ieder is daartegen - moreel - opgewassen. Verwante verschijnselen doen zich overal ter wereld voor; zeker ook in Nederland. Er is tijd nodig voor het herstel - ook voor het geestelijk en zedelijk herstel.

Echter nemen de berichten over fraude, over corruptie, over bepaalde verschijnselen van verwording de laatste tijd niet af. Zij nemen toe.

Het is daarom, wil men een helder beeld behouden van de ontwikkeling in Indië, hoe tragisch die ook zij, niet langer mogelijk dit aspect met de mantel der liefde te bedekken. Voor deze eerste maal vermelden wij - ontleend aan het Bataviasche „Dagblad” - een nog betrekkelijk „onschuldig” geval, dat speelt op het gebied der huisvesting.

De Huisvesting Organisatie Batavia is een van de instellingen welke in het middelpunt van de belangstelling staan. Het is een instituut, dat bij de bevolking weinig populair is; zonder enige schroom wordt in brede kring beweerd, dat de H.O.B. één grote bende is, waar men zonder veel moeite spoedig rijk wordt. We laten deze praatjes voor wat ze zijn, aldus Het Dagblad. Tot nu toe is ons niet gebleken, dat ze ook maar een honderdste van een grein waarheid bevatten. Wij zijn als leden van een gemeenteschap verplicht vertrouwen te hebben in de openbare instellingen, aan welke de behartiging van een gemeenschapsbelang is toevertrouwd. Maar toch gebeuren er bij de H.O.B. vreemde dingen, zeer vreemde.

Een „raar” geval

Een dezer dagen werden wij opgebeld door een dame, die ons verzocht onmiddellijk bij haar te komen, ze had een „raar” geval meegemaakt, zo vreemd, dat zij het nodig oordeelde Het Dagblad er van op de hoogte te stellen. Natuurlijk is aan haar verzoek gehoor gegeven, alhoewel met de gedachte: het zal zoals altijd wel wat meevallen.

Een charmante, doch enigszins opgewonden dame ontving ons in een paviljoen aan de Soendaweg en vertelde:

„Donderdagavond om een uur of half zeven stapten hier twee dames het tuintje binnen. Zij werden door mijn man op de waranda ontvangen en de oudste dame stelde zich voor als mevrouw Bezemer. Ik nodigde de dames binnen, want ze stonden een tijdlang op de stoep te treuzelen, maar ze verkozen te blijven staan. De oudste dame zei: „Ik heb gehoord, dat u binnenkort naar Holland gaat. Ik heb preferentie op dit huis en wil graag weten wanneer u vertrekt”. Er is geen sprake van dat wij weggaan en dat vertelde ik haar. Maar zij heette dat jokken en begon allerlei nare dingen te vertellen. Ik zou een man clandestien in huis hebben, ik zou een lastige bewoonster zijn en de eigenares van het paviljoen zou een goede kennis van haar zijn. En ik moest maar ophouden met onwaarheden te vertellen, want zij kende alle hoge militairen in Batavia en ze wist precies wat er met mijn man gebeuren zou.

Ze zei nog: „Ik ken mijnheer de Jonge en mijnheer Visser van de H.O.B. persoonlijk en ik ga er onmiddellijk werk van maken”.

Enfin, er is nog het een en ander gezegd, maar ik dacht er

natuurlijk niet aan om toe te geven. Maar zij beweerde dat de eigenares er alles van wist en dat die er kennissen in wilde hebben. Eindelijk vertrokken de dames met de mededeling, dat ze mijnheer de Jonge op zouden bellen en dat ik er wel van zou horen”.

Al is de leugen nog zo snel

U kunt zich voorstellen, dat ik erg overstuur was. We wonen hier zo naar onze zin en hebben al zoveel misère achter de rug. Ik ben onmiddellijk naar de eigenares gegaan, die hiernaast woont. Ik vroeg haar, waarom zij ons niet langer als huurders wilde hebben en waarom wij zo lastig waren. Maar tot mijn grote verbazing wist zij van niets. Zij kende geen mevrouw Bezemer en had helemaal niet over ons geklaagd. U begrijpt wat een vreemde situatie dat was. Eigenlijk waren we een beetje kwaad op elkaar.

Het vreemde van de hele geschiedenis was, dat de jongste dame mij bekend voorkwam. Ik had haar een paar keer een huis binnen zien gaan. Enfin, ik sliep natuurlijk de hele nacht niet en ben de volgende morgen op zoek gegaan. Ik wist niet precies meer waar ik moest zijn en zodoende kwam ik een paar keer bij verkeerde mensen terecht. Ik schaamde me vreselijk en heb wel honderdmaal mijn excuses moeten maken.

Ik ben mevrouw de Jonge

Maar eindelijk had ik het huis gevonden. Ik stapte binnen en vond daar tot mijn grote verbazing de oudste dame. Ik vroeg haar wat dat bezoek van de vorige avond nu eigenlijk te betekenen had en vertelde haar dat ze in ieder geval gejoekt had dat zij een goede kennis was van de eigenares. Zij verschoot van kleur, probeerde zich eerst nog goed te houden, maar zei ten slotte: „Ik zal open kaart met u spelen. Ik ben mevrouw de Jonge, de echtgenote van mijnheer de Jonge van de H.O.B. Wij weten zeker dat er met dat paviljoen van u geknoeid wordt en gisteravond ben ik eens een steekproef komen nemen. Draait u er nu maar niet langer om heen. Ik hoor zoveel en ik weet zeker, dat u binnenkort uit het huis gaat. Mijn dochter is getrouwd met een neef van Van Mook en komt binnenkort uit Holland hierheen. Dit paviljoen is net geschikt voor hen”.

Tot zover onze zegsvrouwe. We konden ons voorstellen, dat zij een paar vervelende dagen achter de rug had. Het is niet prettig om te horen dat je knoeit met huisvesting, dat je clandestien mannen in huis hebt en dat je maar moet waar-schuwen als je uit je huis gaat omdat er een neefje van Van Mook in wil. En het is helemaal niet prettig om daarna te ervaren, dat de echtgenote van een ambtenaar zich onder een valse naam voorstelt, schernt met haar connecties bij de hoge officieren en op alle mogelijke manieren tracht argeloze bewoners van paviljoentjes te intimideren door te vertellen, dat haar man ambtenaar van de H.O.B. is.

Het verhaal van de dame in kwestie was evenwel zo vreemd en het leek ons zo onaannemelijk, dat mijnheer de Jonge zijn echtgenote er op uit zou sturen om steekproeven te nemen, dat wij besloten de zaak nader te onderzoeken. Wij zijn naar de H.O.B. gereden en hebben na veel moeite de heer de Jonge te pakken gekregen.

Helaas

Het was waar, helaas. Mijnheer de Jonge heeft inderdaad zijn vrouw er op uitgestuurd om „steekproeven” te nemen. „Mijn vrouw is wat onhandig geweest”, merkte de heer de Jonge op. Inderdaad, mevrouw de Jonge heeft zich een slechte verspiedster getoond. Maar hetgeen de heer de Jonge gedaan heeft, lijkt ons nog veel onhandiger. Tijdens het gesprek bleek, dat de naam van de dame in kwestie niet in de administratie van de H.O.B. voorkwam.

„Er is dus werkelijk geknoeid”, was de conclusie van de heer de Jonge. En het leek er inderdaad veel op. Wij hebben hem daarom verzocht een onderzoek in te stellen en ons nader omtrent de zaak in te lichten. Een paar dagen later werden wij opgebeld door de secretaresse van de heer de Jonge. Het speet haar zo vreselijk erg, maar mevrouw de Jonge was aan het verkeerde adres geweest. Ze had zich vergist in het huisnummer! Dat heb je er van als je vrouwen er op uit stuurt om steekproeven te nemen.

Eigenlijk is deze geschiedenis meer geschikt voor een humoristisch weekblad dan voor Het Dagblad. Maar ze is ook nog iets anders dan grappig. De dame, die het slachtoffer was van de ambtsijver van de heer de Jonge merkte in haar verontwaardiging op: Het lijkt wel of de Kempei Tai hier nog aan het werk is! Zij was verontwaardigd; dat deze uitspraak wat sterk gekleurd is, mogen wij haar vergeven.

Balinezen onderdrukken TERREUR

Een handjevol Japanners regeert nog steeds een deel van Bali. Er zijn er niet veel meer dan tien, maar tien Japanse desperado's in Bali's zwaar geaccidenteerd bergterrein blijkt voldoende om vele tienduizenden dessabewoners in een onafgebroken toestand van angst te houden. Zij hebben een kleine groep toegewijde volgelingen, deze Japs, knapen en jongelieden tussen 15 en 25, die, een jarenlange scholing hebben doorgemaakt, perfect getraind in de hogeschool der terreur. Onder hen is een aantal uit de gevangenis vrijgelaten misdadigers en de overigen zijn voor het merendeel op de bekende en beproefde nazi-methode tot misdadigers gemaakt. Men dwong hen op straffe des doods een moord te begaan en deze misdaad eenmaal bedreven, was terugkeer op het pad niet meer mogelijk. Leerlingen werden op deze manier tot blindelings volgzaam discipelen gemaakt. Vluchten betekent voor hen een vrijwel zekere dood; de Jap staat met zijn revolver achter hen.

Het aantal actieve dienaren van een verslagen Nippon wordt op Bali geschat op luttele honderden. Maar onder de efficiënte leiding der Japanners is dat aantal ruim voldoende om het gewenste gevolg te bereiken: een toestand van vrees en angst onder dat deel der bevolking, dat speciaal van hen te lijden heeft. Die bevolking is niet voorzien van vuurwapens, de benedeleden wel. Dat verklaart veel, zo niet alles. Wanneer in dit moeilijk terrein een misdaad begaan wordt en gerapporteerd, dan komt hulp als regel drie uur te laat. Men kan niet overal tegelijk zijn. De terroristen echter kunnen overal langs bergpaden gaan waar zij wensen of gedirigeerd worden. Onverhoeds duiken zij nu eens hier dan daar in het holst van de nacht op. En dan drijft daags daarna wederom een dood lichaam door een kali naar zee, het drijft langs vele dorpen en overal, is het een nieuwe waarschuwing en een nieuw teken dat de benden nog steeds aanwezig zijn en ageren.

Uiteraard leven de groepen desperado's ook hier „van het

land", dat wil zeggen op kosten van de bevolking, die onder de gruwelijkste bedreigingen gedwongen wordt tot allerlei leveranties. Een weigering staat gelijk met zelfmoord.

Men hoort, ook op Bali, vaak beweren, dat de bevolking in die bergdessa's zo „primitief" is en daardoor bevreesd om inlichtingen te verschaffen. Het lijkt een dwaas argument. Zelfs de meest ontwikkelde en beschaafde mens bedenkt zich tweemaal voor hij in verzet komt tegen goed gewapende, niets ontziende moordenaars. Ook weten deze bergdorpsbewoners uit een jarenlange praktijk maar al te goed, wat het betekent om onder Japans gezag te staan. En het geïmiteerde Japanse gezag der pemoeda's is als regel nog een haartje erger!

De andere zijde toont het beeld van een dagelijks meer tot verzet neigende bevolking. Dagelijks, komen er meer Baliërs tot het denkbeeld, om nu reeds ruim een jaar de militaire macht niet in staat bleek paal en perk te stellen aan deze terreur, op een of andere wijze zelf tot uitsnijding van deze boze zweer over te gaan. Voorbeelden van recente datum bewijzen, dat men het niet bij de gedachte laat. Het heeft er de schijn van, dat deze thans reeds zo lang geplaagde bevolking het recht in eigen hand gaat nemen. En hoewel dit steeds af te keuren is, kan men zich moeilijk onttrekken aan de indruk, dat op Bali de toestanden zo zijn, dat dit eigen rechter spelen allengs iets noodzakelijks gaat krijgen.

Ook van de zijde der Balische hoofden zijn in overeenstemming met de wens der bevolking maatregelen getroffen, sociale maatregelen, die direct bedoeld zijn om het euvel dezer terreur de kop in te drukken. En hoewel het nog te vroeg is om zich een mening over het effect te kunnen veroorloven, kan niet ontkend worden, dat de genomen maatregelen goede kansen bieden.

Het is onontkoombaar om het bovengeschetste beeld van Bali te geven, althans van die delen van het eiland waar het schrikbewind nog heerst. Het is evenwel verheugend, dat het slechts een deel en in wezen slechts een klein deel van het gehele beeld vormt. Want in werkelijkheid herstelde zich in het afgelopen jaar het leven op het overgrootste deel van het eiland op zeer snelle wijze. De terreur breidt zich niet uit, integendeel. Maar wel rijpt dagelijks meer het inzicht, dat volledig herstel slechts mogelijk is door de hervatting van alle normale werk en werkzaamheid. En van dit inzicht toont het na-oorlogse Bali gelukkig de duidelijkste sporen.

een soldaat ziet een pasar

De Nederlandse soldaat die, voor het eerst in Indië eensklaps middenin het Indische leven is geplaatst, wordt door indrukken overstelpt.

Het is aardig en leerzaam te zien, hoe die indrukken verwerkt worden. Wij laten hier, onverkort en onveranderd, de beschrijving volgen, welke een Nederlandse soldaat gaf van de grote overdekte pasar te Semarang.

In de Indonesische samenleving heeft de pasar (markt) een veel belangrijker plaats dan b.v. in de Nederlandse volksgemeenschap. Ten dele is dit een gevolg van het tropische klimaat en verder zijn de productiemethoden bij de Indonesiër veel beperkter. Er zijn b.v. maar weinig uitgestrekte landbouwgrondbezitters. Elke Indonesische tani heeft een paar sawah's, een paar vruchtbomen, een beetje van dit en van dat en de opbrengst daarvan brengt hij met zijn pikolan naar de dichtstbijgelegen marktplaats. Dergelijke kleine pasars vindt men in bijna elke grote kampong en op verschillende plaatsen in de steden langs de trottoirs, al of niet onder afdakjes. Natuurlijk zijn er ook grotere handelaars ontstaan, voornamelijk uit de Chinese en Arabische klasse, die er een soort winkel op na gingen houden. Toch krijgt men in zo'n Chinese winkelstraat altijd weer het idee van een markt. De waren liggen n.l. vaak niet in maar voor de winkel uitgesteld. Wil men nu b.v. echter fruit kopen, dan zal men dit artikel vergeefs in een winkel zoeken. De pasar is daarvoor de aangewezen plaats.

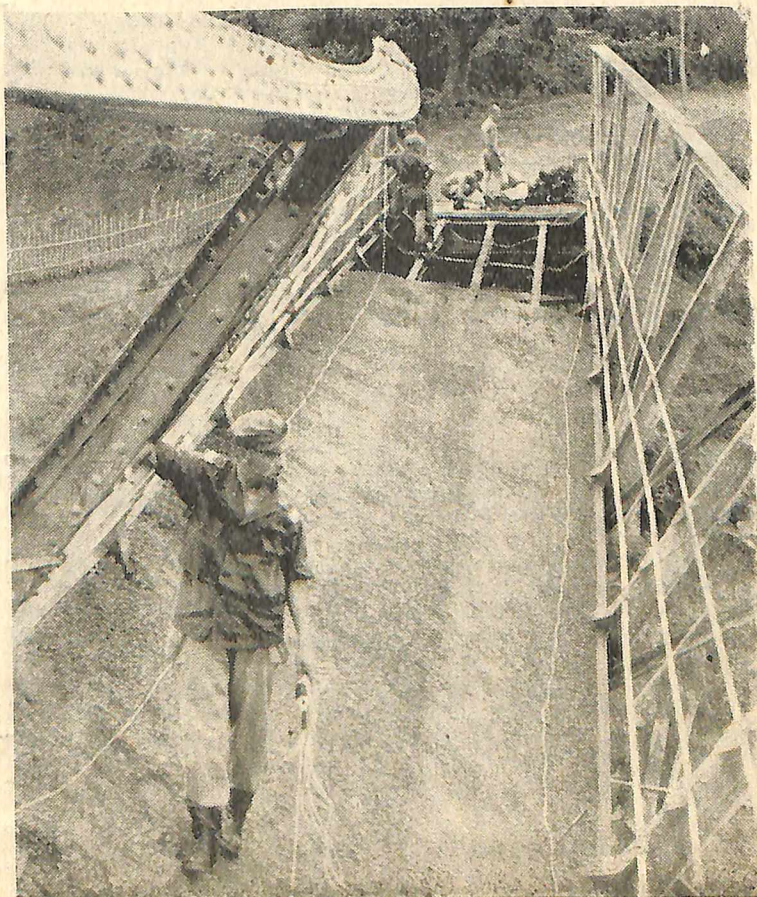
Als u in Semarang op Midden-Java het grote grasveld in het centrum der stad oversteekt in de richting van het trottoir en ge hoort dan vragen: „Roko menirr!", door een tengere Chinees op slofjes, die u een pakje Amerikaanse sigaretten voor een veel te hoge prijs wil aansmeren, ga hem dan voorbij rechtsaf en ge betreedt de eerste verdiepingshal van de grootste Indonesische pasar. Het geheel werd in 1939 gebouwd en bestaat uit twee reusachtige moderne hallen met brede bovengalerijen. De militair, die op de balustrade zit, geniet van het kleurrijke gewriemel op de begane grond.

Voor de oorlog stroomden dag en nacht kopers en ver-

kopers in en uit. In de naoorlogse tijd is ze alleen geopend van zonsop- tot -ondergang, maar de drukte is dan ook overstelpend. Vijfhonderd verkopers houden er dagelijks met gekruiste benen zitting tussen hun bonte uitstalling en een tientovoudig aantal bezoekers wordt dikwijls overschreden.

Hier openbaart zich het Oosten in al zijn vormen, kleuren en geuren. Er voltrekt zich een belangrijk deel van het volksleven. Pasar Djohar is een wereldje op zichzelf, waarin wordt

(Zie verder pag. 13)

Een der geliefkoosde bezigheden der extremisten: het vernielen der bruggen.

MIDDEN-JAVA

HERSTELT ZICH

„De Locomotief” had een interview met de Recomba voor Midden-Java, dr P. N. Angenent, waaraan we het volgende ontleen:

„Het is, wat de houding der bevolking betreft, in het algemeen zo”, aldus dr Angenent, „dat de bevolking meedoet, indien de voornaamsten meedoen. Nemen we de situatie over geheel Java, dan is wat dit betreft over het algemeen in de laatste maanden langzamerhand een kentering ten goede te bespeuren. Het is duidelijk, dat in Midden-Java, dat het dichtst bij Djokja ligt, de verhoudingen moeilijk zijn, maar, als we dit in aanmerking nemen, dan slaat Midden-Java wat betreft de bereidheid tot samenwerking, zeker geen slecht figuur.

Men moet zich, wat de bereidheid tot samenwerking betreft, trachten te verplaatsen in de gedachtegang der Indonesiërs. Het is volkomen begrijpelijk, dat onder velen van hen de vrees leeft voor represailles. Pamfletten van republikeinse zijde komen nog regelmatig in de bevrijde gebieden binnen. De inhoud van deze pamfletten komt op het volgende neer: „Wij zullen jullie wel krijgen, die met de Nederlanders samenwerken. Jullie zult je gerechte straf niet ontgaan”. Het is duidelijk, dat aanvankelijk velen deze dreigementen serieus opnamen. Niet zonder reden, trouwens. We weten allen van de gevallen van moord en ontvoering, ook op familieleden van de betrokkenen.

Maar langzamerhand wordt het beeld gunstiger. De veiligheid neemt toe en daarmee de bereidheid tot samenwerking. De pamflettenverspreiders worden voorzichtig. Zij vrezen gesnapt te worden en vaak vindt men aan de kant van de weg hele pakken pamfletten, die de man, die ze moest verspreiden, niet heeft durven bezorgen. Vaak ook worden hele pakken in de handen gedrukt van schoolkinderen. Alles hangt vrijwel af van de blijvende garantie voor de zekerheid van lijf en goed. De veiligheid wordt groter en dus verliest de republikeinse propaganda aan invloed.

Het schoolonderwijs begint op vele plaatsen te lopen en belangstelling voor onderwijs is zeer groot. Alleen in het Kendal heeft men om een voorbeeld te noemen, tienduizend

schoolkinderen. Er is echter een gebrek aan leerkrachten en aan leermiddelen.

Uit de aard der zaak is ook de geneeskundige en hygiënische verzorging van de bevolking ter hand genomen. Talrijke poliklinieken zijn opgericht en de toeloop is zeer groot. Op grote schaal is kleding verstrekt.

De grote hoeveelheden geneesmiddelen, die beschikbaar zijn gesteld, zijn niettemin nog onvoldoende door de ontstellende verwaarlozing in de republikeinse periode. Malaria, frambosia en schurft tieren welig en het is niet mogelijk in korte tijd deze ziekten weg te werken. In dit verband zij opgemerkt, dat ook gewerkt wordt met het verstrekken van versterkende middelen en met het oprichten van gaarkeukens.

Het economisch herstel in Midden-Java begint zich duidelijk af te tekenen. Dat geldt met name voor die gebieden, waar de veiligheid het grootst is. We noemen het Oengananse, het Salatigase, de gebieden van Bodja, Madjenang en Sidaredja. Op talrijke ondernemingen wordt gewerkt en meer en meer keren planters naar hun ondernemingen terug. Een symptoom van het herstel kan men ook zien in de te verwachten benoeming van een vertegenwoordiger van het Algemeen Landbouwsyndicaat te Poerwokerto.

Langzamerhand komen ook weer exportproducten beschikbaar. Dat geldt speciaal voor kapok, terwijl voorts ook vezels genoemd kunnen worden. Wat de kapok betreft stuit men nog op het bezwaar van het reinigen van het product, omdat voor de z.g. „nopjes” kapok slechts belangstelling bestaat in Nederland en ook dat maar in beperkte mate.

Ook wat betreft de spoorwegverbindingen zet het herstel zich voort. Het is duidelijk dat voor de afvoer der producten de spoorwegverbindingen van eminent belang zijn.

We zijn er in deze landen natuurlijk nog lang niet. De republikeinse propaganda, de systematische vreesaanjaging en de terreur hebben hun uitwerking niet gemist. Maar het begint tot de bevolking door te dringen dat de omstandigheden waaronder men leeft, niet in overeenstemming zijn met de propaganda, die de republiek Djokja maakt.

Dit heeft o.a. tengevolge, dat in het Demakse — om een voorbeeld te noemen — de bevolking met bamboe roentjing gewapend, reeds enige malen infiltrerende Tri-benden heeft verdreven. Er is dan ook geen reden de toekomst somber in te zien, aldus dr Angenent. Wij menen het eerlijk en verder zal alles afhangen van onze daden. Zowel van de Japanners als van de republiek heeft de bevolking leuzen gehoord. Wij moeten komen met een serie van daden en daaraan zijn we bezig”.

DE GARANTIEVERKLARING

Er bestaat onder de ambtenaren van de Ned. Indische regering een gevoel van onzekerheid over hun toekomstige positie. Immers, binnen afzienbare tijd zal deze regering als bestuursvorm en dus als werkgeefster, verdwijnen en vervangen worden door een autonoom federatief gouvernement, door de regeringen der deelstaten waaruit die federatie is opgebouwd en door de besturen van de gewesten, waarin deze deelstaten zijn onderscheiden. Verder zullen als ambtelijke werkgeefsters kunnen gelden: de Ned. Indonesische Unie en de Nederlandse regering in zover deze personeel ter beschikking van een der vorengenoemde rechtsfiguren zal stellen.

Tot nu toe bestond er evenzeer een verscheidenheid van publiekrechtelijke werkgeefsters het Koninkrijk (der Nederlanden), het Land (Ned. Indië) en de lagere ressorten, zoals provinciën, regentschappen en gemeenten.

Maar dit veroorzaakte weinig onrust, want de overheidsdienaren hielden zich overtuigd — vaak zonder zich af te vragen of dit juridisch juist was — dat Nederland instond voor de ambtelijke verplichtingen van Indië, en Indië voor de ambtelijke verplichtingen van zijn lagere ressorten.

Een dergelijk rustig geloof is niet algemeen aanwezig ten aanzien van de toekomstige rechtsfiguren. De ambtenaren voelen zich er niet zonder meer van verzekerd, dat de te creëren overheidsinstanties a. hun arbeidsvoorwaarden zullen handhaven op het peil en naar de beginselen die vóór de oorlog hebben gegolden, b. hun verplichtingen volgens de dan geldende regelingen zullen nakomen en c. betalen zullen in een munteenheid van redelijke stabiliteit.

Men mag dit politieke kleinmoedigheid noemen, maar onbegrijpelijk is het stellig niet. Immers, de ambtenaar, die meestal weinig kans heeft op kapitaalsvorming en vaker conjunctuur-

verlies lijdt dan conjunctuurwinst maakt en die voorts veelal als specialist, een beperkte beroepskeus heeft, beschouwt de stabiliteit en soliditeit van zijn positie als een der voorname voordelen waar hij voor werkt.

Men zal daarom ernstig rekening moeten houden met de nu bestaande onrust, en moeten trachten de oorzaken op te heffen. Want anders zullen de nu in dienst zijnde ambtenaren werken onder een merkbare depressie; en de kans om voor de toekomst goed personeel uit Nederland aan te trekken of hier te engageren zal er onder lijden. Dit zou fataal zijn.

Nederland immers heeft, zowel te Malino als te Linggadjadi op zich genomen om de nieuwe rechtsfiguren zover nodig te voorzien van bekwame ambtenaren. En, als was dit niet uitdrukkelijk overeengekomen, dan nog zou het onverantwoord zijn om nieuwe overheden met staatsgezag te bekleden, als het zeer onzeker is of deze zullen beschikken over een ambtenarencorps dat voor zijn taak berekend is. Dan zou men een avontuur tegemoet gaan met risico's, die een verantwoordelijk koninkrijk niet mag aanvaarden. Met andere woorden: dan zouden we beter direct kunnen verdwijnen, hetgeen dus plichtsverzaking zou zijn.

En het is duidelijk, dat een capabel corps van ambtenaren — hier en van Nederland uit — slechts geworven zal kunnen worden als daaraan ongeveer dezelfde voorwaarden en vooral dezelfde zekerheid geboden worden, die voor de oorlog bestonden. Juist daarover heerst nu een gevoel van onzekerheid, dat, politiek en economisch, bepaald nadelig kan worden.

De regering heeft dit gevaar ingezien en heeft getracht het op te heffen door een garantie-verklaring omtrent de toekomstige positiezekerheid der ambtenaren. Door deze verklaring is de bestaande onrust niet volledig weggenomen.

UITZENDING en GEZINS- HERENIGING

Tweeduizend „opbouwwerkers“ die bij het begin der politionele actie hun oproep kregen en waarvan nog slechts een deel in Indië is aangekomen: 3500 andere werkers en 2950 gezinnen, die wachtten om uit Nederland te kunnen vertrekken, tientallen duizenden geëvacueerden, die in Indië thuis horen en terug willen en daartegenover transportmogelijkheden, die volkomen ontoereikend zijn en geen huisvesting voor deze mensen, dat is op het ogenblik de stand van het probleem van de uitzending naar Indië, waar de Immigratiedienst te Batavia een oplossing voor moet vinden en dat voor het publiek niet opgelost zal zijn voor „hij“ in zijn nieuwe werkring in de tropen is en voor hem de ene en enige vrouw ook overgekomen is. En dit zijn de cijfers van dit ogenblik, zoals dr H. Guyt, hoofd van de Immigratiedienst, die ons gaf. Elke dag komen er nieuwe aanvragen en oproepen bij, die, als het transport niet zeer verbetert, het totaal aantal wachtenden steeds groter zullen maken. Zo wachten op dit ogenblik ruim 2½ maal zoveel gezinnen op hereniging als het vorig jaar om deze tijd. Tegen eind Juli werden in vijf dagen tijd ongeveer 2000 opbouwwerkers met de hoogste prioriteit opgeroepen. Het waren meest planters die, naar men verwachtte, direct op de plantages aan het werk zouden kunnen gaan en hard nodig waren. Deze verwachting is niet geheel in vervulling gegaan, maar toch gaat men door met deze mensen te laten uitkomen, omdat deze opgeroepen natuurlijk in Nederland reeds hun schepen achter zich verbrand hebben. Ook een andere verwachting ging niet in vervulling: men dacht voor deze mensen vier vliegtuigen extra per week te kunnen inlassen, maar de moeilijkheden van de K.L.M. in Voor-Indië gooiden roet in het eten; zo is nog slechts een klein deel per vliegtuig of boot aangekomen in Indië.

De uitzending van de gewone werkers werd, evenals die der vrouwen, hierdoor ook vertraagd. Hun uitzending, zo verklaarde dr Guyt, geschiedt strikt volgens de regelen, die hiervoor nu zijn opgesteld. De werkers worden in urgentie-klassen ingedeeld, zulks in overleg met andere instanties. Het departement van Economische Zaken b.v. geeft hiervoor advies over de „economische“ werkers. Dit geldt zoowel voor de werkers, die voor een maatschappij uitkomen als voor hen, die op eigen risico willen overkomen. De laatste categorie, die hier dikwijls een klein bedrijf heeft, is gering in aantal. Ook voor de „in Indië gewortelden“ wordt uitgezocht in hoeverre zij geschikt zijn in het arbeidsproces te worden ingeschakeld. Hun terugzending is nog slechts in een beginstadium. Een klein deel is pas teruggevoerd en eerst kortelings zijn de lijsten uit Nederland binnengekomen met tweeduizend gevallen.

Behalve vlak na de capitulatie is aan al deze geëvacueerden vóór het vertrek naar Nederland onder het oog gebracht, dat slechts de reis naar Nederland door de regering bekostigd zou worden en deze mensen moeten nu dus terugkeren of voor eigen rekening of als employé van de particuliere maatschappij of overheidsinstantie. Er is voor hen nu echter de mogelijkheid geopend een overtocht te krijgen, die zij later, als zij daartoe in staat zijn, zullen moeten terugbetalen.

Elke categorie heeft zijn eigen moeilijkheden, maar zij hebben allen tezamen het probleem: hoe krijg ik zo vlug mogelijk mijn vrouw en kinderen over?

Bij de huidige gang van zaken is de wachttijd, voor het gezin in Indië aankomt, ongeveer 6 maanden, gerekend van de dag, dat de aanvraagformulieren bij de Immigratiedienst zijn ingediend, deelde dr Guyt ons mede. Dit betekent dus niet, dat men er op mag rekenen, dat zijn gezin een half jaar later voet aan wal zet, want eerst moet men een huis gevonden hebben. Zonder officiële huisvestingsverklaring wordt geen aanvraag geaccepteerd en in de grotere wooncentra duurt het maanden voor men een huis gevonden heeft. Uit een onderzoek van 230 aanvragen uit Batavia bleek, dat 70% binnen twee maanden huisvesting had gevonden.

Volkomen onverwacht kwam het bezoek van dr. Van Mook en generaal Spoor aan Siantar, Sumatra's Oostkust. Spontaan brachten de kinderen van elke landaard, die de school uitstroonden, de bezoekers een ovatie.

Aan de eis, dat eerst een huis gevonden moet zijn, moet worden vastgehouden, omdat in Batavia, waar de meeste gezinnen zich vestigen, de absolute grens van de opnemingscapaciteit bereikt is en dikwijls blijkt, dat wanneer „vrienden“ een „hulpadres“ gegeven hebben, de echtgenoot geen huis in de tijd, tussen aanvraag en overkomst, kan vinden en in wanhoop naar de H.O.B. gelopen wordt als de vrouw op de „Oranje“ onderweg is. De uitzending van het gezin volgt strikt volgens het nummer op de algemene oproeplijst. De nummering geschiedt volgens datum van aanvraag.

Dr Guyt zeide ons, dat een van de eerste maatregelen, die hij trof, toen hij met de verzorging van de gezinshereniging werd belast, was een regelmatige en gemakkelijk toegankelijke verwerking der aanvragen te bevorderen en thans kan het publiek in Batavia à la minute alle gewenste inlichtingen krijgen. Een juiste voorlichting, zo zeide de heer Guyt, is van het grootste belang en alles moet worden gedaan om teleurstelling door fouten op dit gebied te voorkomen.

Naast de algemene oproeplijst is een z.g. prioriteitslijst ingevoerd, zodat ook deze categorie volgens nummer vertrekt en vergissingen vrijwel uitgesloten zijn.

Op de prioriteitslijsten komen voor de gezinnen, die in kampen gezeten hebben tijdens de oorlog en daarna korter dan zes maanden verenigd zijn geweest, de gevallen van „medische prioriteit“ zowel op grond van de gezondheidstoestand der vrouw in Nederland als die van de man in Indië.

De verlening van deze medische prioriteit wordt met de nodige zorg gedaan en het aantal is gering, want op de 3894 aanvragen over het laatste halfjaar kwamen 22 gevallen van medische prioriteit voor.

Een derde categorie met prioriteit bij gezinshereniging is die van de recuperatieverlofgangers. De gebruikelijke recuperatieverloven overschrijden een termijn van vier maanden niet en op deze termijn is aangesloten en bepaald, dat de aanvraag van de teruggekeerde recuperant, die een recuperatieverlof van maximaal vier maanden heeft geconsumeerd, zal worden behandeld als ware zij ingediend op het ogenblik van zijn vertrek. Hij krijgt dus een reductie van vier maanden. Hierdoor is voorkomen, dat mensen, die na Japanse capitulatie zijn blijven doorwerken, afgezien van verlof, dat zij dikwijls om gezondheidsredenen zeer nodig hebben, om niet van hun gezin gescheiden te worden. Een statistiek der aanvragen over de laatste zes maanden geeft het volgende beeld:

	alg. nrs.	gew. prior.	med. prior	tussen nrs.
April	465	124	—	16
Mei	844	58	2	18
Juni	547	32	2	19
Juli	427	64	2	51
Augustus ...	586	23	3	14
September ..	551	21	13	12
Totaal	3420	322	22	130

Tot. gen. 3894 aanvragen voor gezinshereniging.

		boot	vliegtuig
Het laatste halfjaar	April	250	51
der in het kader	Mei	460	24
zijn gezinshereni-	Juni	226	10
ging aangekomen:	Juli	1	21
	Augustus	774	2
	September	720	34
Totaal gen. 2573.	Totaal	2431	142

(Zie verder pag. 17)

De heer Van Mook op een „partij“ ten Paleize Koningsplein.

Het Indisch Jeugdcentrum

De heer C. H. W. van der Ven, onzen leden welbekend, heeft een geschrift verspreid, getiteld: „Het Indisch Jeugdcentrum in de branding“. De regering heeft namelijk gemeend zich van voortgezette verlening van financiële steun aan de Vereniging Indisch Jeugd-Centrum te moeten onthouden, waarbij zij, zoals de heer Van der Ven schrijft, zich onvoldoende moet hebben gerealiseerd welke vitale landsbelangen worden opgeofferd, welke grote schade wordt aangericht aan de vorming van de Nederlandse jeugd tot goede staatsburgers. Maar al te duidelijk toch hebben de nadelige gevolgen zich gedemonstreerd bij een nalatigheid der overheid in voor-oorlogse jaren de scholieren te onthouden een juiste voorlichting over de Overzeese Gebiedsdelen. Immers, Indië was voor het Nederlandse volk een gesloten boek.

Het Indisch Jeugdcentrum nu heeft sinds 1938 de jeugd van 12 tot 20 jaar in aanraking gebracht met de tropenkenner. „Indië kennen is Indië liefhebben“, is de leuze der vereniging. Zij heeft honderden samenkomsten, lezingen en filmvoorstellingen gehouden, altijd in hartelijke samenwerking met de onderwijskrachten van alle godsdienstige gezindten. De circulaire van de heer Van der Ven eindigt als volgt:

Bij het overdenken van de noodzakelijkheid van het voortbestaan dezer Vereniging, de enige jeugdorganisatie onder de honderden jeugdgemeenschappen in ons land,

die zich bezig houdt met de voorlichting der Overzeese Gebiedsdelen, betreuren wij nogmaals de genomen drastische bezuinigingsmaatregel der regering en gevoelen wij ons genoopt een beroep te doen op het Nederlandse volk, opdat de jeugd van Nederland niet weer opnieuw gespeend zal zijn van datgene, wat de jonge mens niet kan en niet mag ontberen, wat nodig is als brood.

Wij verzoeken derhalve elke lezer een sympathiebetuiging voor ons streven te zenden aan het Algemeen Secretariaat van het „Indisch Jeugd-Centrum“ te Hilversum, Celebeslaan 21, gaarne vergezeld van 'n bijdrage aan onze Vereniging, postgiro 378183.

Sinterklaas in de Skymaster

De passagiers van de K.L.M. Skymaster, die 6 December in Batavia arriveerde, hadden op het laatste deel van de reis uit Nederland nog een wonderlijk avontuur.

Op een gegeven ogenblik nam het toestel een vervaarlijke duik, die alle passagiers zich bleekjes aan hun stoelleuning deed vastgrijpen. De gezagvoerder kwam in de cabine en zei: „U zult wel gemerkt hebben, dat we zojuist een reuze duik hebben gemaakt. Het was onvermijdelijk, want Sinterklaas landde op ons dak“ — op welk ogenblik de Sint in hoogst eigen persoon uit de cockpit in de cabine verscheen en links en rechts surprises aan de nog wat bleke passagiers begon uit te delen.

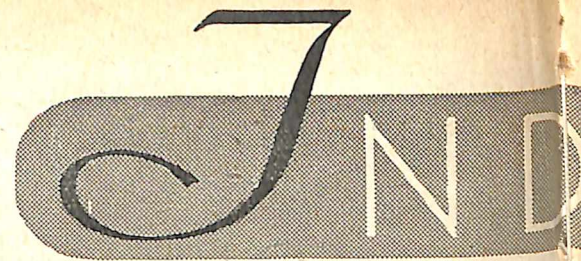
In de Oosthoek

De heer L. Stoeler schrijft ons:

Dat aan de voorlichting zowel in Indië als in Nederland nog wel een en ander ontbreekt is een bekend feit, Wat hiervan o.a. de oorzaak is, wordt duidelijk als men een interview leest in de te Soerabaya verschijnende „Nieuwe Courant“, dat de Gen. Maj. H. T. J. M. A. von Frytag Drabbe heeft toegestaan aan een redacteur van het A.N.P. Uit dit interview citeer ik het volgende:

„Over zijn indrukken van de toestand op Oost-Java vertelde de Generaal nog, dat hij persoonlijk had kunnen constateren, dat de situatie in de gehele Oosthoek rustig en ordelijk is. Incidenten komen nog slechts bij uitzondering voor, en dan nog alleenstaande gevallen. Overal is de bevolking opgelucht en weer ijverig aan het dagelijks werk“.

1. De Sf. Goenoengsarie werd in de periode van 27 October tot 27 November 15 maal aangevallen, waarbij gebruik werd gemaakt van automatische wapens en mortieren.

2. Sedert 22 November j.l. wordt de „sweepploeg“ die de weg Goenoengarie-Semboro dagelijks op mijnen inspecteert (en nooit tevergeefs) regelmatig beschoten.
3. Op 14 November werd de Sf. Semboro aangevallen, waarbij ook weer gebruik werd gemaakt van mortieren.
4. Op 23 November liep de pantserwagen die de aalmoezenier begeleidde op een mijn.
5. Op de onderneming Kaliajoe werd de mariniersbezetting vervangen door een zestal onvoldoend opgeleide politiemannen. Het gevolg was dat de waterleiding werd vernield, brand werd gesticht, en een mijn werd geplaatst om de auto van de administrateur te doen verongelukken.
6. In de nacht van 25 op 26 November werd de spoorbrug tussen Loemadjang en Rambipoedji opgeblazen.

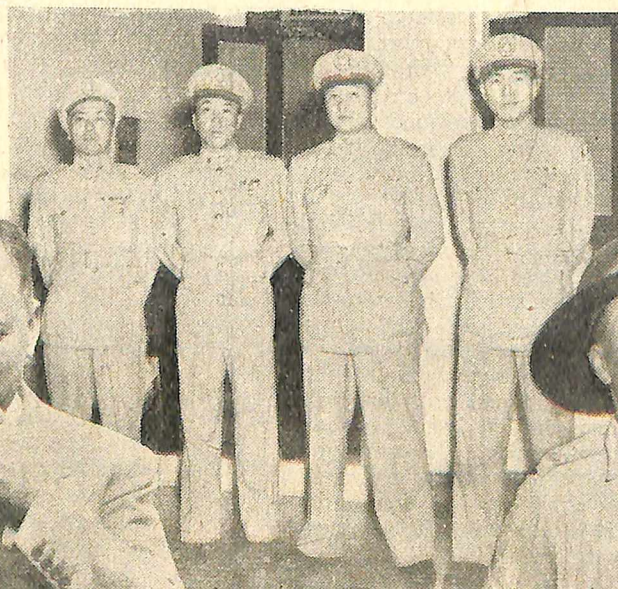
Met de vermelding van deze feiten wil ik volstaan. Het blijkt hieruit zonneklaar, dat de veiligheid nog zeer veel te wensen overlaat, en dat er van orde en rust in de verste verte nog geen sprake is. En wanneer dan een Generaal, waarvan men mag verwachten dat hij van de toestand in het gebied waar zijn troepen zich bevinden, op de hoogte is, beweert dat er orde en rust heersen, dan vraag ik mezelf af, wat er van de opbouw terecht moet komen. Dergelijke berichten zullen zeker geen aanleiding zijn om de beveiliging in de Oosthoek te intensiveren. Reeds hebben enkele employé's hun ondernemingen verlaten. Meerdere zullen nog volgen.

En dit alles ondanks de orde en rust „die heersen in de gehele Oosthoek“.

In West-Java

De heer C. Wassenaar van de ond. Tjiloear schrijft ons: Steeds weer verbaast het ons planters, dat na een aanslag al of niet met dodelijke afloop, dit schijnbaar angstvallig wordt verzwegen. Zo ook nu weer: na de lafhartige aanval op de onderneming Pasir Angin, waarbij een jonge man, de heer P. N. Sieburgh, 21 jaar oud, het leven liet. Geen woord in de couranten, geen woord bij het radionieuws. Een spontaan gehouden

Vreemde bezoekers I. Zelden vertoefden zo vele vreemdelingen op Java als thans; en nimmer te voren hadden vreemdelingen op Java zo vele bevoegdheden... Hier twee Australiërs: Mr. Eaton, consul-generaal en Judge Richard C. Kurby, lid van de Commissie van Goede Diensten.

Vreemde bezoekers III. Brigadier Dyke, leider van de Australische Militaire Missie.

Vreemde bezoekers II. Vier Chinese „militaire attachés“, die meekwamen voor het onderzoek van de Consulaire Commissie, die enige weken geleden haar rapport indiende.

DISCH ALLERLEI

bijeenkomst, direct na de begrafenis van het slachtoffer, een telegram gezonden aan dr Van Mook, waarin op de onhoudbaarheid van de planterspositie werd gewezen, en met klem aangedrongen op meerdere veiligheid van onze levens, niet alleen voor onze planters, maar eveneens voor het onder ons werkende Indonesische personeel, wordt volkomen doodgezegen.

Het verhaal is ook niet zo bår interessant. Het zou het verhaal zijn van een paar gelukkige jonge mensen, waarvan de man met veel enthousiasme naar Indië gaat, om voor zijn gezin een toekomst te bouwen en ook daardoor bij te dragen aan de opbouw van dit mooie land. Zijn werk op de onderneming; zijn moeilijkheden eerst, ook omdat zijn jonge vrouwje niet bij hem kan en mag wonen. Maar hij slaat er zich doorheen, gesteerd door de resultaten bij zijn werk, en de prettige samenwerking met zijn ondergeschikten. En door de gedachte nuttig te zijn, na de ook voor hem moeilijke oorlogsjaren. En nu is dit jonge leven vernietigd, een gezin méér verwoest.... Hij is vermoord in zijn eigen huis, dat in zogenaamd veilig gebied lag, binnen de oude demarcatielijnen. Dit gebeurde Dinsdagnacht.

De vorige nacht een aanval op het administrateurshuis van Kaoem Pandak, reeds de tweede in een paar maanden tijds.

Op Vrijdag 28 November j.l., op klaarlichte dag, werd de heer Romswinkel op de onderneming Tjikopo Zuid, uit zijn bendy gesleent en op de meest afgrijselijke wijze afgeslacht. En zo gaat het door.... Allen gevallen door de hand van sluipmoordenaars, huurlingen van Soekarno en zijn satellieten. Wie volgt???

Dit is het juist, wat ons met zoveel zorgen vervult en onze vrouwen dag en nacht bezig houdt. Laat de heer Van Mook, of De Villeneuve, welke laatste toch ook wel iets van het plantersleven afweet, eens een tijdje zonder lijfwacht op een onderneming in het Buitenzorgse gaan logeren. Of laten deze heren de rapporten eens opvragen uit de cultuurstreken: mogelijk leert hun dit hoeveel malen planters onder vuur genomen worden en het hogere Indonesische personeel wordt ontvoerd of vermoord.

Niemand zal ons kunnen verwijten, dat wij onwillig zijn om mee te helpen aan de opbouw, aan het helpen verwerven van de kostbare en onontbeerlijke deviezen. Wij hebben onze wil getoond en een deel van ons heeft dit met zijn leven moeten betalen. Wij willen werken — maar daar tegenover staat, dat wij dan ook het recht hebben op de bescherming, die ons werk mogelijk maakt. Na de ontijdige stopzetting van de positionele actie zijn streken die voor dien tijd als volkomen veilig werden beschouwd, weer teruggevallen in de klauwen van niets ontziende desperado's. Hieraan moet paal en perk worden gesteld, wil men een catastrofe vermijden!

Niet-republikeinse federatie

Vertegenwoordigers van niet-republikeinse delen van Indonesië hebben gezamenlijk een oproep gericht tot alle staatkundige eenheden in Indonesië om zich te verenigen en te komen tot spoedige vorming van een federatie. De oproep luidt als volgt:

Ondergetekenden:

Dr. Arif, arts, Semarang;

Mr. Tengkoeh Bahrioen, plaatsvervangend voorzitter Raad Sumatra Timoer.

Mr. Tengkoeh Dzoelkarnain, mede-oprichter van Soematera Timoer;

Adji Pangeran Kartanegara, plaatsvervangend voorzitter Raad van Zelfbesturen Kalimantan Timoer en Vertegenwoordiger van Kalimantan in de Nederlandse Contact-Commissie;

Machmoed, lid van de Bankaraad;

Dr. Mansoer, Wali Negara Sumatra Timoer;

Masjarif gelar Datoek Bendaharo, vertegenwoordiger van de Autonome gebieden Riouw, Banka en Billiton;

R. Moehtadi, secretaris van de Nederlandse Contact-Commissie;

Dr. Nainggolan, vertegenwoordiger Sumatra Timoer;

Mr. K.K. Ranti, secretaris Contact-Commissie Indonesia Timoer;

R. Ranga Tirtasoejatna, lid van de Contact-Commissie West-Java;

R. Abdoelkadir Widjojoatmodjo; in vergadering bijeen op Maandag 1 December 1947 te Batavia, van oordeel zijnde.

I. dat in het belang van Land en Volk van Indonesië een spoedige opbouw urgent is.

II. Dat deze opbouw het best kan geschieden door een spoedige vorming van de Verenigde Staten van Indonesië, volgens het federatieve beginsel op democratische grondslag.

III. Dat al dadelijk een aanvang dient te worden gemaakt met de voorbereidingen daartoe, nodigen hierbij alle staatkundige eenheden in Indonesië en allen, die met de federaal-democratische gedachte sympathiseren, uit, zich te verenigen en bij te dragen tot spoedige verwezenlijking van bovengenoemd doel.

Deze oproep is gedateerd: 1 December 1947, Komitee Indonesia Serikat, adres: Secretariaat Gedoeng Indonesia Serikat, Pedjambon 1, Batavia.

Legerbericht I

Het Republikeinse Radiostation Noesantara publiceerd een vertaagd bericht uit West-Java, waarin gemeld wordt, dat aan-

J. Nichols, clown, accordeonist en snelteknar, zwerft langs alle buitenposten om de soldaten enige verstrooiing te bezorgen.

vallen op grote schaal en een nieuwe landing door de Nederlanders tussen 22 October en 28 October plaats vonden in het gebied ten Zuiden van Bandjar, Tasikmalaja, Garoet en Tjiamis.

Op 28 October hebben de Nederlandse troepen de luchtbasis Pameungpeuk bezet. Het officiële rapport van de basiscommandant, die 29 November in Djokjakarta aankwam, luidt als volgt:

Op 22 October werd de actie te land begonnen; op 24 October landde de vijand in de nabijheid van Pengandaran; op 24 October tussen 12.30 en 13.30 uur werd het hoofdkwartier van de luchtbasis Pameungpeuk met raketbommen gebombardeerd. Een radiostation werd vernield. Ook de ondernemingen Belasan, Boeloeklama, Ngarangasa, nabij Pameungpeuk, werd gebombardeerd en gemitailleerd.

Legerbericht II

Naar aanleiding van dit door radio Noesantara verspreide bericht over de bezetting van Pameungpeuk, verwees een Nederlands Militair woordvoerder naar het Nederlandse communiqué van 28 October. Enige actie in deze omgeving was noodzakelijk geworden omdat zich een kamp met een groot aantal Chinezen op dit gebied bevond. Zij verliep zonder slag of stoot.

Legerbericht III

Van officiële zijde werd op 2 December gemeld: De totale Nederlandse verliezen van 4 Augustus tot 18 November 1947 waren volgens gerectificeerde opgaven van de Militaire Geneeskundige Dienst: 294 gesneuvelden, 868 gewonden en 24 vermisten.

„Oost en West” als Kerstgeschenk

U kunt vrienden en bekenden, vóór het Nieuwe Jaar is aanbroken, een aangename verrassing bezorgen. U kunt hen een jaarabonnement op „Oost en West” ten geschenke geven!

Wanneer U f 5.- gireert op Giro 14574 van het Hoofdbestuur van de Kon. Ver. „Oost en West” en U stuurt tevens onderstaand formulier ingevuld naar Dr. Kuyperstraat 5, Den Haag, dan ontvangt de betrokkene niet alleen gedurende het gehele jaar 1948 ons tijdschrift, doch bovendien een keurige geschenkaart, waarop Uw naam als gever is ingevuld.

Aan de Administratie van „Oost en West”,
Dr. Kuyperstraat 5, Den Haag.

Gelieve voor mijn rekening een jaarabonnement op „Oost en West” te noteren voor:

Den Heer

Mevrouw

Mejuffrouw

Adres:

Te

Ik gireer op Uw gironummer 14574 een bedrag van f 5.— met vermelding „voor geschenkaabonnement”. Mijn eigen naam en adres zijn:

Het VREEMDE VOLK der BADOEJS

Dr. B. van Tricht geeft in „Sociaal Spectrum“, orgaan van het Indische Departement van Sociale Zaken, herinneringen aan zwerftochten door Zuid-Bantam, die gecombineerd werden met bezoeken aan de Badoesj van de dessa Kanekes (het heilige gebied), deze levende antiquiteit, die zich in het Kendenggebergte dank zij haar zelf-opgelegd isolement, reeds eeuwen lang staande houdt. Nevenstaand sonnet ontvloede aan de pen van zijn vriend wijlen Hein von Essen, architect en veelzijdig kunstenaar, die mij in 1917 vergezelde.

Wij waren na een uiterst vermoeiende tocht door het bergterrein, onder leiding van de — volgens hem en de zijnen — bijkans 100-jarige loerah Ratam van Tjoedjah in Tjikeusik aangekomen, het zuidelijkste der drie „Binnendorpen“.

De bewoners hielden zich schuil in het bos, niettegenstaande de intieme relaties waarop Ratam beweerde te kunnen bogen. Na een paar uur wachten verscheen toen de eerwaardige beminnelijke Naseuni op het toneel, die ons na enige bespreking toestond één nacht in Tjikeusik over te blijven.

De sfeer waarin zich deze ervaring afspeelde, inspireerde Von Essen tot zijn sonnet en heeft bij mij een herinnering achtergelaten, die ik niet zou willen missen. Naseuni wordt in het gedicht „Kokolot“ genoemd. In feite was hij ex-girang seurat van Tjikeusik, dat was „in de wereld“-staande rechterhand, eerste minister dus, van de girang-poe'oen, die zelf als geestelijk hoofd een geïsoleerd bestaan leidt. Naseuni, hoewel niet meer in functie, was toentertijd de meest vooraanstaande Kadjeroan (Binnen-Badoej) na de 3 poe'oens.

De functie van Kokolot is vergelijkbaar met die van Patih. Ik moet hier dan ook even wijzen op een vergissing van Pater Geise als hij in zijn schets spreekt van „de groep der Kokolots“ („Ouden“), de Binnen-Badoesj, die in alles de leiding hebben in de Badoej-maatschappij en „leven in 3 gehuchten ver in het gebergte“.

Wel is het denkbaar dat het spraakgebruik der goegemeente het begrip „Kokolot“, volgens zijn letterlijke betekenis uitbreidt tot de ouderen der Badoej-gemeenschap, maar het is onjuist van Kokolots te spreken als men de groep der Binnen-Badoesj bedoelt. Mijn geachte collega-Badoej-chroniqueur had hier moeten schrijven „Kadjeroan“.

Op zoek naar „Bentar“

Het zij mij vergund hier nog wat verder in te gaan op twee aspecten van het Badoej-probleem, waarmee ik mij indertijd speciaal heb bezig gehouden, nl. de origine en het zielental.

Nacht in het Badoej-dorp

*De schoud'ren trots en trots de Kop van brons,
Kwam de Kokolot op ons toegetreden
En duldde in 't Dorp der Afgescheidenen ons,
De witte Westermensen uit de steden.*

*Maar 's nachts droeg 't wijs gelaat gewijde irons,
Verzong hij plechtig pantoens als gebeden
En zijn we als zieners met zijn stemgegons
Aan de eeuwen van dit volk voorbij geschreden.*

*Aan de altijd ééndre in zelfde wet en zede,
Aan de geslachten, werkloos heen gegleden,
In 't heilig aantal, veertig, der gezinnen,
Terug in 't ééndre pantoenlied, waarbinnen
Hun doden leven als in 't ver verleden....
Terug in 't ééndre toekomstloze heden“.*

De Haan citeert in „Priangan“ III pag. 197 uit een rapport van L. Steitz, de eerste administrateur van het Land Soekaboemi (1821), dat volgens een in de Preanger verspreide overlevering, „de overwinnaar van Praboe Siliwangi en grondvester „van het Mohammedaansche geloof, in de Kampongs Paroeng-„koedjan in het Bantamsche en Bentar in het Indramajoese, „in ieder 40 menschen liet ten einde het geslagt van de Pa-„koewan Padjadjaran en Madjapait niet te verliezen“.

Het is duidelijk dat de 40 mensen, die in Poeroengkoedjan (het latere Goenoeng Kentjana) gespaard en, blijkbaar, niet bekeerd werden, onze Badoejs zijn. Het lag voor de hand om na te gaan of er een feitelijke bevestiging te vinden was voor een analoog standhouden tegenover de Islam in een tot nu toe onbekende plaats Bentar.

Nu bestaat er in het gebergte van Zuid-Tegal (Goenoeng Koembang) een zeer geïsoleerd gelegen dessa Goenoeng Segara, waar tot ongeveer 1880 de bevolking een oud-Javaanse niet-Mohammedaanse religie aanhing en een paar op planken uitgesneden godenfiguren vereerde. Deze planken en enkele reliquieën bestaan nog, ze worden nog bewaakt door een djoeroe-koentjie en in ere gehouden, maar de tegenwoordige bevolking is geheel Mohammedaans. Merkwaardigerwijze ligt Goenoeng Segara in het district Bantarkawoeng, niet ver van de dessa's Bentar en Bentarsari en van de rivier Tji Bentar.

Ik meen dat dit wel het door Steitz en De Haan gerapporteerd Bentar moet zijn, al ligt het een heel eind Oostelijk van Indramajoe. Ik heb in 1929 een excursie er heen gemaakt en in een publicatie alles vastgelegd wat er over bekend is („Djawa“ Mei 1929). Behalve het afwijzen van de Islam en het in één adem, in de Soendanese overlevering, genoemd worden, is er echter niets typisch analoogs tussen Goenoeng Segara en Kanekes. De Tenggerezen als analogen van de Badoejs te noemen, alleen omdat zij geen Mohammedanen zijn, is m.i. absurd.

Hun isolement in de Tengger heeft hen voor bekering gevrijwaard, maar zij zijn geenszins met-hun-religie-daarheen-gevluchten.

Mandala-hypothese

De Badoejs zijn een unieke gemeenschap geworden en de vraag rijst telkens opnieuw, wat voor gemeenschap dit oorspronkelijk is geweest. Zijn de Kadjeroan (Binnen-Badoesj) en de Kaloearan (Buiten-Badoesj) een groep edellieden met hun horigen afkomstig van het Serangse Hof in Batam, welk land een vazalstaat van Padjadjaran (Buitenzorg) was? Dit leek mij aanvankelijk een plausibele verklaring die de geografische en historische feiten dekte, maar de sociale structuur der Badoej-gemeenschap wordt beter gedekt door een andere hypothese, afkomstig van de letterkundige Dr. Hidding (mondelijke mededeling, door mij gepubliceerd in „Djawa“, April 1932). Deze vroeg zich af of deze gemeenschap niet oorspronkelijk een „Mandala“, d.i. een religieuze nederzetting met hiërarchisch karakter, kan zijn geweest, zoals die bekend zijn uit de Oost-Javaanse literatuur.

Een beschrijving dezer Mandala's vinden

Het is opmerkelijk, dat op Bali het verzet nog gevoerd wordt — in enkele streken in het binnenland — door Javaanse extremisten. Eenzelfde vreemd element treft men op Java aan: daar werd aan het verzet deelgenomen door Brits-Indiërs, die de Engelsen op Java brachten. Velen zijn gedrost. Hier staat een hele rij dezer Brits-Indiërs, die onze troepen in Augustus gevangen namen en die thans in Glodok te Batavia zijn opgesloten.

wij bij Th. Pigeaud in zijn „Tantu Panggalaran“. Het waren „geestelijke nederzettingen met bijbehorend grondgebied, de grootsten te vergelijken met een bisdom“. Er waren beambten en dienaren. Verder is er weinig van bekend, behalve dat dit de enige geestelijke instellingen waren, waar speciaal de landbouw werd beoefend en dat naast elkaar in dezelfde nederzetting lieden van verschillende afkomst voorkwamen, b.v. „anak wwang Tani“ en „hanak satrija“.

Uit deze weinige historische feiten, is het weliswaar niet mogelijk ons meer dan een vage voorstelling van zo'n Mandala te maken, maar zij geven aan de Mandala-hypothese van Dr. Hidding een reële grondslag.

De sociale structuur der Badoej-gemeenschap berust, zoals Pater Geise terecht formuleert, op een endogaam kastewezen, m.a.w. de Hogere Kaste der „Kadjeroan“ huwt uitsluitend onder elkander. De Kadjeroan der binnendorpen Tjibeo, Tjikartawana en Tjikeusik zijn echter niet de enige dragers van de innerlijke attributen der hogere kaste. Het blauwe bloed vloeit ook in de aderen der „Kaoem dalem“ (letterlijk: behorende tot de Dalem, d.i. Hof, paleis e.d.): een aantal gezinnen die niet in de 3 genoemde kampongs, maar buiten het heilige gebied, in de Kaloearan-dorpen wonen.

Traditie der „40“ gezinnen

Vermoedelijk hangt dit samen met het traditionele getal der 40 gezinnen in de binnendorpen, dat zoveel mogelijk gehandhaafd blijft, zodat bij vermeerdering van dit aantal door huwelijk, het nieuwe gezin (of een ander) naar buiten verhuist, maar blijft behoren tot het „eigen“ binnendorp. Zo waren er in 1928 onder de Buiten-Badoeys 21 Kaoem-Dalem gezinnen, waarvan er 7 onder Tjibeo, 5 onder Tjikartawana en 9 onder Tjikeusik vielen. Kadjeroan en Kaoem Dalem mogen dus onder elkaar huwen. Daar zij tezamen ongeveer 250 zielen tellen, zou men geneigd zijn gevolgen van inteelt te verwachten.

Physieke symptomen daarvan zijn niet waarneembaar, hetgeen waarschijnlijk toe te schrijven is aan het niet-voorkomen van volksziekten als Syphilis en Tuberculose, die dank zij het isolement der nederzetting en de strikte „boejoet“-bepalingen, ook op zedelijk gebied, niet gemakkelijk worden geïmporteerd.

Inteelt zal nl. alleen kwade gevolgen hebben als er schadelijke over-erfelijke factoren in het spel komen. Toch dachten wij aan een mogelijk gevolg van inteelt toen wij bij een nauwkeurige telling van de Kadjeroan in Mei 1928, moesten constateren dat er in de 3 binnendorpen op 45 gezinnen slechts 56 kinderen waren. De door ons ondervraagde Kadjeroan werden, door ons insisteren op dit punt, zichtbaar onaangenaam getroffen. Zij voelden dit blijkbaar als kritiek en deze ervaring schoot mij onmiddellijk te binnen, toen ik een paar jaar later de resultaten der officiële Volkstelling van October 1930 bestudeerde. Het bleek nl. dat in 2½ jaar het kindertal in de binnendorpen tot 89 gestegen was, dus een toename van 33!

Buitendien bleek dat in 1928 geen enkel Kadjeroan-gezin meer dan twee kinderen rijk was, terwijl er einde 1930, 8 gezinnen waren met 3, 3 met 4 en 1 met 5 kinderen.

Bij nadere bestudering bleek dat hier geen sprake kon zijn van een plotselinge kinder-toename door geboorte, maar dat deze verandering te danken was aan het vervangen van kinderarme gezinnen onder de Kadjeroan door kinderrijke uit de Kaoem Dalem; een procedure, die in casu — mogelijk met het oog op de toen ophannden zijnde Volkstelling en mede tengevolge van onze nieuwsgierigheid in 1928 — blijkbaar door de Poe'oens gewenst werd geoordeeld. Doordat wij nòch uit 1928, nòch uit 1930 over exacte kindercijfers voor de 21 Kaoem Dalem-gezinnen beschikken (deze zijn bij de Kaloearan geteld geworden), is het niet mogelijk het aantal Badoej-kinderen met blauw bloed precies te kennen. Een schatting van gemiddeld 2 kinderen per gezin zal wel niet ver mis zijn. Al was onze indruk in 1928 te ongunstig, doordat wij de fout maakten de Kadjeroan en Kaoem Dalem niet als één te beschouwen, toch blijft dit kindertal gering genoeg om een vraag naar de oorzaak ervan te rechtvaardigen. Een poging die vraag te beantwoorden zou echter geheel speculatief zijn. Wij weten zelfs niet of wij moeten zoeken naar een natuurlijke of naar een kunstmatige oorzaak.

Heroïsche Tragedie

Er zijn voor een opzettelijke beperking van het aantal Kadjeroan zeker argumenten te vinden in de traditionele 40 gezinnen. Wat zou er bovendien van de Kadjeroan moeten worden als zij zich even snel vermenigvuldigden als de doorsneebevolking? Hun woonplaats Kanekes is beperkt. Het doel van hun wonen daar is: onvermengd te blijven en Artja Domas, het heilig oord, te bewaken. Hier raken wij de kern van het

probleem: hun „Toekomstloze heden“, waardoor de strijd om het voortbestaan van de merkwaardige theocratie der Badoeys van Kanekes, met hun verwaasde nobele afkomst en hun eeuwenlange vervulling van de oude plichten ener vergeten religie, het karakter krijgt van een heroïsche tragedie.

EEN SOLDAAT ZIET EEN PASAR. (Vervolg van pag. 7)

gekocht en verkocht, gemeten en gegeten, gewacht en gedacht, gelogen en bedrogen, beloofd en geleefd.

Op het platje in de hoek ontdekt men b.v. de figuur van de Chinese lombokvrouw. Zij troont binnen een verschansing van Spaanse peper. Het rood van de pepers is gelijk aan de kleur van het sirihsap, dat tussen de vlezige lippen uitdruilt. Het is een bekende figuur op de markt en ongetwijfeld heeft zij reeds vele duizenden pondjes van haar hete specerij afgewogen. 's Morgens gaat ze zitten en 's avonds staat ze op, jaar in jaar uit. Aan lichaamsbeweging doet ze niet. Eten des te meer. Zo tegen het middaguur komt ze het eetkraampje langs, dat dan een aanzienlijke gewichtsvermindering ondergaat. De verdere ontspanning bestaat uit zoete en zoute snoeperijtjes en af en toe een ruzietje met een koper, die zich tegen haar afzetterij verweert. . . . Geen wonder dat ze er wel bij vaart. Ze lijkt op een in het water geworpen electrisch lichtbolletje, dat af en toe bij een kabbeling heen en weer wiebelt. . . .

Boe doet inkopen voor mevrouw. Ze laat wat van de peper-tjes in een pisangblad doen, pakt het geld uit de zwarte haarknoedel in haar nek en schuifelt dan weer verder op de blote voeten. De militair op de balustrade ziet haar en volgt haar met z'n ogen bij het boodschappendoen. Boe slentert langs de uitstallingen. Wat heeft mevrouw gezegd, dat ze kopen moest? Nootmuscaat, gember, klapperolie, eendeneieren, tabak, pinda's, cocosnoot, gedroogde vis, grote garnalen, vlees. . . . of schoenen, sarongs, porcelein?

Neen, mevrouw wil Hollandse groenten eten en Boe vraagt naar de prijs van worteltjes en tomaten. Savoyekool is er ook. Ze kost nu maar de helft vergeleken bij een paar maanden geleden. Toen liep de demarcatieline vlak bij Semarang en was alles erg duur, maar nu er een groot gebied opgelegd is komen van overal de landbouwers met hun producten. Het aanbod is gestegen, vandaar dat de prijzen daalden. Vroeger betaalde boe voor dezelfde suiker die ze nu voor f 1,20 per kilo koopt, tien gulden, en voor de rijst, die toen f 4,— per liter kostte, hoeft ze nu maar veertig cent te betalen. Met de sarongs is het jammer genoeg net andersom. Die worden meestal in de grote steden gemaakt en je kon ze kopen voor f 60,—, maar nu het achterland, waar een grote textiel-schaarste heerst, gedeeltelijk openligt, gaan alle handelaars, na hun rijst, groenten en zo te hebben verkocht, weer sarongs en baadjes opkopen. Vandaar dat de prijs van een sarong nu f 100,— bedraagt. Controle is er niet, want de prijzen regelen zich naar vraag en aanbod.

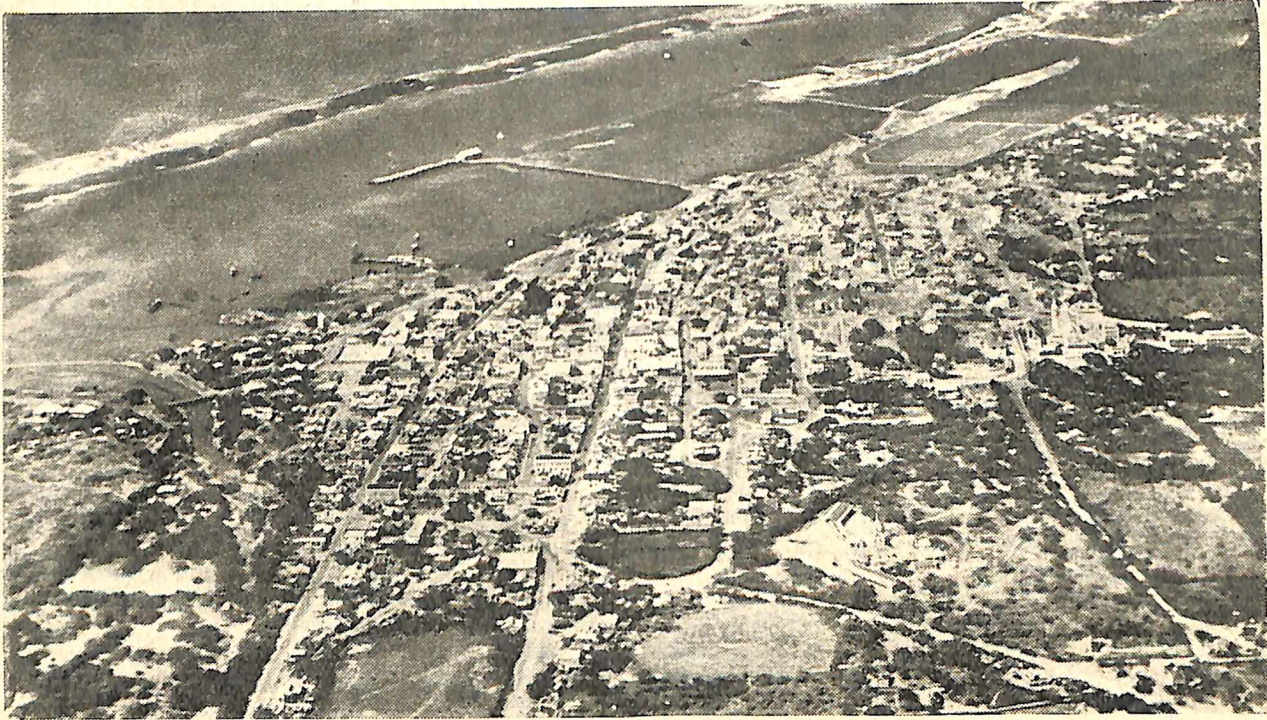
Als boe haar boodschappentas vol heeft gaat ze voor haarzelf nog een pakje sirihsap kopen en al kauwend slentert ze dan nog wat. Belangstellend kijkt ze naar een kleine jongen, die twee krekels in een kartonnen doosje tot een gevecht ophitst en ze praat eens met een andere baboe. De militair denkt: zo moet het vroeger ook geweest zijn en zo moet het ook weer worden waar de pasars nu nog leeg en verlaten zijn. Het gewone, vredige leven van elke dag, dat brengt welvaart en niet een leven waarin men niet verder komt dan het volk schone toekomstbeloften en klankvolle phrasen toe te schetteren en dus tevreden poogt te stellen met een schijn.

(N.B. De hierboven genoemde prijzen zijn de officiële noteringen voor Semarang. Plaatselijk verschillen deze prijzen, over het algemeen zijn ze in andere steden veel hoger).

als kerstgeschenk de

**OOST EN WEST
KALENDER 1948**

Zie blz. 17

Oranjestad
Aruba

KRONIEK VAN CURAÇAO

Delegatie

Het lijkt dat Curaçao voor een wijle van zijn grote problemen verlost is. Met de dollars is het in orde gekomen en de Curaçaose afvaardiging naar de Ronde Tafel-Conferentie is aangewezen. Zelfs heeft de Nederlandse regering zich gehaast haar ontwerp voor een nieuwe Staatregeling voor Suriname en Curaçao bekend te maken. Stille Zee en gelukkige vaart? Laten wij het wensen. Al kan Curaçao slecht buiten onderwerpen waar het zijn bewegelijkheid en felheid op afreageren kan. Maar een wijle rust moet ook wel eens prettig zijn. De Ronde Tafel Delegatie is dus samengesteld. Dat Plantz de Bovenwinden en Gerhartz Bonaire te tegenwoordigen zouden krijgen stond als een paal boven water. Zij zijn de good old men hunner contreien. Men moet, in Nederland, de verhoudingen goed zien: de drie Bovenwinden plus Bonaire hebben tezamen niet meer inwoners dan één nog niet eens zo groot Nederlands dorp. Als Arubaanse leden krijgt de delegatie de landraad en praktizijn C. Eman (Shon A.) en het Statenlid Yrausquin, beide stevige voorvechters van Aruba's „onafhankelijkheid van Curaçao” en beide „Eman-mannen”; het eiland Curaçao (zo zou men kunnen zeggen) zendt: mr. S. van der Meer en Efrain Jonckheer statenleden van de Democratische Partij; Alex Curiel (groot zakenman, zonder politieke affecties) en (natuurlijk) mr. dr. M. F. Da Costa Gomez, die de R.K. partij vertegenwoordigt. In het officiele bericht over de samenstelling der delegatie wordt mr. van der Meer als vertegenwoordiger van het „Hollandse” element geboekstaafd. Wij hebben dit niet goed begrepen. Want het Hollandse element bestaat als zodanig niet op Curaçao, althans niet als belangen- of politieke groep met bepaalde, specifieke verlangens. Het grootste gedeelte van het „Hollandse” element wordt gevonden onder de olie-mensen, het op één

na grootste bij de ambtenaren. Ongetwijfeld kan mr. van der Meer, die het onafhankelijke, vrije beroep van advocaat uitoefent, niet als representant of woordvoerder (gesteld al dat van zulk een figuur sprake zou kunnen zijn) van één der beide Hollandse groepen gelden. En de heer Curiel wordt nadrukkelijk aangekondigd als representant van de kleine (ongeveer 1000-hoofdige) doch economisch en traditioneel - belangrijke Joodse bevolkingsgroep. Doch ook deze heeft als zodanig geen bepaalde politieke wensen. De delegatie is dus samengesteld volgens richtlijnen die ten dele door de politieke; ten dele door de geografie en ten dele door de Sociologische samenstelling der bevolking bepaald zijn. Wensen wij haar toe, dat zij in Den Haag goede resultaten voor de Nederlandse Antillen zal bereiken.

Prensa

Van de nieuwe hoofdredacteur van het enige, geheel in de Spaanse taal verschijnende, Curaçaose Dagblad La Prensa, hebben wij een brief ontvangen, waarin deze ons meedeelt dat zijn voorganger, Emilio Lopes Henriquez, niet is afgetreden om enigerlei politieke reden. Wij waren dus blijkbaar verkeerd ingelicht, toen wij, enige tijd geleden, als oorzaak van dit aftreden een op Aruba, door de heer Henriquez gehouden rede, vermeldden. Wij herstellen derhalve bij deze dit misverstand. Tevens werden ons enige nummers van de (vernieuwde) La Prensa, waaruit wij konden bemerken dat dit blad een nieuwe periode is ingetreden. Het is, van de vier Curaçaose Dagbladen (Beurs- en Nieuwsberichten - oplaag 4100; Amigo di Curaçao - oplaag ongeveer 2000; - La Prensa - oplaag ongeveer 1300; - Boletin Commercial - oplaag ongeveer 200) het enige dat een Curaçaose hoofdredacteur heeft. Juist omdat La Prensa, in het Spaans verschijnt is het zo belangrijk, gezien de huidige Caraïbische

en speciaal: Venezolaanse) stromingen. Hoofdredacteur Luis Daal heeft een verantwoordelijke taak.

Mijlpaal

Op 17 Februari 1946 werd de eerste geregelde luchtvaart-verbinding Amsterdam-Willemstad ingezet met de aankomst van de PH - TAG (gezagvoerder: Viruly) op Hato. Op 28 November 1947 werd de honderdste retourvlucht Curaçao-Nederland (via New-York) gemaakt. Meer dan 6700 reizigers, ruim 196.000 Kg. vracht en 71.000 Kg. poststukken werden op deze honderd vluchten vervoerd en in 5400 vlieg-uren werden ruim twee miljoen kilometers afgelegd. Cijfers die tezamen het woord HULDE voor de K.L.M. spellen.

Mr. Dr.

In onze vorige kroniek konden wij nog melding maken van mr. dr. da Costa Gomez' overhaaste vertrek van Den Haag naar Curaçao. Dit vertrek stond in verband met de pogingen van Curaçao's Democratische Partij om de Ronde Tafel Conferentie te doen stagneren. Gomez' Volks-Comité voerde tegen-actie. Wij hebben nu alleen rekening te houden met het resultaat van alle opwinding: de Curaçaose delegatie naar de Ronde Tafel Conferentie is samengesteld en vertegenwoordigers van de Democratische Partij hebben daar zitting in. Of en in welke mate dit resultaat te danken is aan de haastige overkomst van de „meester-doktor” kunnen wij niet beoordelen, doch gezien de wijze waarop hij op Curaçao verwelkomd is zijn wij geneigd te veronderstellen dat zijn overkomst daartoe wel heeft bijgedragen.

Een grote menigte wachtte hem op en men zag borden met „Leve Da Costa Gomez!” en „Wij willen de Ronde Tafel Conferentie”, terwijl ook een groot portret van de gebaarde politicus werd rondgedragen. Een muziekcorps speelde het Wilhelmus en Lang zal hij Leven.

Later gaf dan da Costa Gomez een interview, waaraan wij hieronder het een en ander ontlenen:

Dr. da Costa Gomez acht het van enorm belang, dat Nederland ziet, dat Curaçao de ernstige wil heeft tot samenwerking. Wat hier of daar in het buitenland gezegd wordt, mag daarop geen invloed hebben. De Koninklijke rede van 6 December 1942 wordt immers toch internationaal erkend als de politieke basis waarop Nederland de reconstructie van het Koninkrijk tot stand wil brengen.

„Is Nederland naar Uw mening bereid de hervormingen werkelijk op korte termijn tot stand te brengen?”

„Daar bestaat niet de minste twijfel over! En de hervormingen zijn mogelijk ook, want de behoefte aan praktische organen is zo duidelijk gebleken, dat de regering m.i. elk constructief plan zal toejuichen.”

„Maar waarom is er dan geen agenda voor de Ronde Tafel Conferentie vastgesteld?”

„Mijn ervaring in de Commissie van Voorbereiding van de Ronde Tafel Conferentie is, dat de grootste voorzichtigheid wordt betracht om zelfs maar een schijn te vermijden, waardoor men zou kunnen zeggen, dat de regering iets suggereert. In artikel 6, 2de lid van Linggadjati heeft de regering geschreven, dat Curaçao het onverkort recht heeft om zijn positie in het Koninkrijk mede te bepalen.”

„Op grond daarvan beweert Dr. Maal, dat Curaçao niet behoef te confereren, maar doodeenvoudig maar behoef te laten weten wat het wil. Hoe denkt U daarover?”

„Er moet natuurlijk onderling overleg gepleegd worden. Curaçao en Nederland moeten samen tot een oplossing komen. Wij staan toch niet alleen op de wereld?”

Om op de agenda terug te komen, weet ik zelfs, dat van de zijde van de regering vermeden wordt enige suggesties te doen over punten welke daarop geplaatst zouden moeten worden. De vaststelling van de agenda is het eerste recht van een autonome conferentie.”

„U, die de zaken van dichtbij heeft medegemaakt, is dus ten volle overtuigd van de ernstige wil om thans tot resultaten te komen?”

„Zeker en in volle openbaarheid.”

„Denkt U dat de Ronde Tafel Conferentie succes zal hebben?”

„Beslist, indien alle politieke groeperingen samenwerken. De stemming in Nederland is zeer ten gunste van Curaçao, waarbij men niet vergeet wat Curaçao gedurende de oorlog voor het Europese deel van het Koninkrijk gedaan heeft. De verdiensten en de houding van Curaçao gedurende de oorlog vinden in ruime kring waardering en uit de resoluties van de politieke partijen in Nederland blijkt duidelijk, dat de staatkundige hervormingen voor Curaçao en Suriname door deze partijen krachtig worden gesteund.”

„Kunnen dus naar Uw mening na de Ronde Tafel Conferentie onmiddellijke praktische resultaten worden verwacht?”

„Na de Ronde Tafel Conferentie moet direct een begin worden gemaakt met een nieuwe feitelijke reconstructie als voorloper op de Grondwetsherziening.”

„Zoudt U van deze feitelijke reconstructie een voorbeeld kunnen noemen? Moet bijv. het Departement van Over-

zeese gebiedsdelen direct daarna hervormd worden?”

„Men is alreeds begonnen met een Minister voor de Economische en Financiële Zaken in het bijzonder voor Overzeese Gebiedsdelen. Wij hebben nu twee Ministers aan O.G., Minister Jonkman voor de politieke reconstructie, en Minister Goetze, die speciaal belast is met de economie en de financiën.

Na de Ronde Tafel Conferentie zal voor de behandeling van Surinaamse en Curaçaose zaken het Departement heringericht moeten worden om duidelijk de nieuwe positie van deze gebieden te doen uitkomen. Het is zeer goed mogelijk reeds dadelijk een begin te maken met de schepping van de nieuwe organen in overeenstemming met de vastgestelde autonome positie van Suriname en Curaçao, die juridisch in een nieuw statuut zullen worden vastgelegd onder de nieuwe Grondwet van het Koninkrijk.

Heel belangrijk vind ik het feit, dat de Ronde Tafel Conferentie ongetwijfeld haar weerslag zal hebben op de herziening van de Nederlandse Grondwet, maar voor de instelling van feitelijke organen, die later de jure zullen worden geregeld is het niet nodig te wachten op de totstandkoming van de nieuwe Grondwet.”

„Een vraag die menigeen bezig houdt is of de uiteindelijke positie van Curaçao, Suriname en Indonesië tegelijkertijd moet worden behandeld of dat de Curaçaose en Surinaamse status afzonderlijk kunnen bepaald worden. Zijn daarover bepaalde meningen bij de voorbereiding van de Ronde Tafel Conferentie naar voren gekomen?”

„Deze vraag moet ernstig op de Ronde Tafel Conferentie worden bekeken. Het is mijn mening, dat Suriname en Curaçao door de Ronde Tafel Conferentie een grote voorsprong hebben, want juist daardoor zal het gemakkelijker worden om de juridische status van de Amerikaanse autonome gebieden te scheiden van die van Indonesië, bij welk laatste land tal van internationale vraagstukken te pas komen.

Merkwaardig is het, dat de Staten door hun beroep op art. 6, lid 2 van Linggadjati met één slag de mogelijkheid hebben geschapen om deze scheidingslijn door te trekken. Bijvoorbeeld, het is zeer goed denkbaar, dat een constructie gevonden kan worden ter conferentie, waarbij de „landen” Suriname en Curaçao met Nederland een Verenigd Koninkrijk zullen vormen, waarin elk autonoom is, voordat de V.S. van Indonesië tot stand zullen zijn gekomen.

Niemand mag in deze echter voorspellingen doen. De Ronde Tafel Conferentie is autonoom om de positie van Suriname en Curaçao zelfstandig mede te bepalen.”

Venezuela

De Venezolaanse pers en de Venezolaanse radio blijven voortgaan met hun even vurige als welsprekende aanvallen op het feit dat Curaçao deel is van het Nederlandse Rijk. Wij hebben teksten van Venezolaanse radio-uitzendingen en knipsels uit Venezolaanse kranten onder ogen gehad, die de haren te berge doen rijzen. Behalve bij Buitenlandse Zaken, waar men door gezant Craandijk wordt ingelicht, weet men van dit alles in Nederland hoegenaamd niets. Laat staan dat men er het steeds forser wordende Pan-Americanisme, of

misschien eerder nog de Hispanidad in zou ontdekken die in geheel Latijns-Amerika zich steeds meer doen gelden. Men heeft hier te doen met een zeer oud streven dat - in onze dagen - nieuwe impulsen en nieuwe uitingsvormen heeft ontvangen. Onze diplomatieke vertegenwoordiging in Venezuela is derhalve de belangrijkste in Zuid-Amerika. Het wekte daarom onze verwondering dat wellicht onze enige Diplomaat die vloeiend Spaans spreekt en die de Spaanse mentaliteit ten volle kent, Dr. Arthur Methöfer, een man die de Nederlandse (en Curaçaose) belangen in Venezuela op voorbeeldige wijze behartigde, reeds enige tijd geleden eerst naar Peru werd overgeplaatst en daarna Zuid-Amerika verliet, terwijl zijn Venezolaanse plaats werd ingenomen door een man, die de Spaanse taal niet beheerste en de Latijns-Amerikaanse mentaliteit niet kent. Deze dingen in deze tijd zijn, laten wij zeggen, verbazingwekkend.

Voorlichting

Naar anderer en onze eigen ervaring heeft de heer Hendrik de Wit zijn taak van voorlichting over West-Indische aangelegenheden bij het departement van Overzeese Gebiedsdelen zeer naar behoren vervuld. Niettemin vernemen wij dat hij deze plaats zal verlaten. De reden hiervoor kennen wij niet. De heer de Wit was de eerste „West-Indische voorlichter” aan het departement. Zijn vele en drukke werkzaamheden waren het bewijs van de noodzakelijkheid dezer voorlichting. Wordt dit ter departemente begrepen en zal de heer de Wit een opvolger krijgen? Dit is de eerste vraag die wij stellen. De tweede is: Wannéer er een nieuwe man komt, wie zal dat dan zijn? Hij zal een uitnemende kenner van de West moeten zijn, een man met journalistieke begaving en iemand die de West en haar huidige geestelijke en politieke structuur kent. De zulken zijn zeldzaam. Zeker wanneer daaraan nog de noodzakelijkheid wordt toegevoegd, dat zulk een man geestelijke onafhankelijkheidszin moet bezitten en derhalve bij voorkeur niet uit ambtelijke kring moet voortkomen. Wij wachten met belangstelling af of er iets geschieden zal ten aanzien van deze vacature en wat er dan geschieden zal. Het is belangrijk. Inmiddels zij hier hulde gebracht aan de heer de Wit voor de wijze waarop hij zijn taak, naar veler ervaring, heeft vervuld.

Diversen

Louis Posner, bekend handelsman op Aruba, vierde zijn zilveren koopmans jubileum...; in het Sanatorium heeft een brand gewoed; het oude zusterhuis is afgebrand...; Kapitein E. C. H. M. van de Laarschot, man die zich steeds in dienst stelt van zijn evennaaste, initiator van veel humane en sociale bemoeienis, nam het initiatief voor de oprichting van een tehuis voor gebrekkige kinderen...; een op Curaçao bekende K.L.M.-figuur maakte promotie en vertrok van het eiland; Johan Koot, een der allereerste K.L.M.-ers in de West...; een Curaçaoenaar, pater van Grieken, kreeg een Venezolaans professoraat (in de Spaanse taal en letterkunde)...; de landbouwkundige Bitter schrijft een belangrijke serie artikelen over waterconservering op Curaçao, in de Beurs en Nieuwsberichten...;

Op naar de 25.000 leden!

Gedurende de komende wintermaanden wordt door de afdelingsbesturen en door het hoofdbestuur een grote actie ondernomen voor het uitbreiden van het aantal leden der Koninklijke Vereniging Oost en West, dat weliswaar stijgt, maar niet snel genoeg. Het doel van deze actie is om in het voorjaar van 1948, als de zomer aanbreekt, te kunnen noteren: 25.000 leden.

Nu in het komend seizoen in alle afdelingen vele lezingen, voordrachten met en zonder films en andere samenkomsten worden gehouden, is de gelegenheid om vrienden, kennissen, verwanten en vreemden, lid van „Oost en West” te maken bijzonder gunstig.

Wij zouden zo gaarne zien, dat alle leden, die met ons ervan doordrongen zijn, dat de beginselen van onze vereniging in deze zware tijd méér dan ooit verkondigd dienen te worden - het versterken der culturele banden tussen Oost en West - hiervan een bepaalde actie zouden willen maken.

Het komt ons voor, dat eigenlijk ieder onzer wel in staat moet zijn, om althans één vriend of kennis lid te doen worden. Er zullen, hopen wij, zelfs leden zijn die hun vrije tijd eraan willen besteden om méér nieuwe leden aan te brengen.

Teneinde dit aan te moedigen, heeft het Hoofdbestuur een aantal fraaie boekwerken ter beschikking gesteld. Zonder hiervan nu bepaald een „wedstrijd” te maken heeft het Hoofdbestuur toch gemeend voor degenen, die in de periode van Kerstmis tot 1 April 1948 het hoogste aantal nieuwe leden aanbrengen, die prachtwerken te moeten beschikbaar stellen, waarvan de titels in een volgend nummer gepubliceerd zullen worden.

Nieuwe leden kunnen opgegeven worden bij het Secretariaat Uwer afdeling of bij het Algemeen Secretariaat der Vereniging, Dr. Kuyperstraat 5, Den Haag, waar men naam en adres van degene, die de nieuwe leden opgeven zorgvuldig zal noteren en aan het eind der periode de resultaten zal optellen.

ONS TIJDSCHRIFT

Nadat op de vergadering van het Hoofdbestuur van 20 Juni 1946 het voorstel was aanvaard voor een bijdrage van f 1,— per jaar voor het orgaan, welke bijdrage is verwerkt in de begroting-1947, is zoals de leden weten metterdaad ons tijdschrift uiterlijk en innerlijk steeds beter geworden en steeds meer in overeenstemming gebracht met hetgeen van onze grote vereniging verwacht mag worden.

„Oost en West” heeft een kleurig aanzien gekregen, de typografische verzorging is gemoderniseerd, de tekst en de foto's komen beter uit doordat beter papier gebruikt wordt — er komt eerlang nog beter papier — kortom, de uiterlijke verzorging wordt de inhoud waardig, terwijl ook aan die inhoud alle zorgen worden besteed.

Intussen: dat kan niet voor niets. De kosten blijven hoog, de papierprijs blijft hoog, alles blijft duur. In verband daarmee zal op de a.s. hoofdbestuurvergadering worden voorgesteld, de bovenvermelde bijdrage van f 1,— per lid op f 1,50 per lid te brengen. Vooruitlopend op de aanvaarding van dit voorstel door het hoofdbestuur en de bekrachtiging daarvan door de algemene vergadering geven wij U derhalve in overweging die 50 cent al dadelijk bij Uw contributie-1948 te betalen, zij dragen dan, die vijftig cents, nog het karakter ener vrijwillige bijdrage. Er valt dan voor 1948 te gireren: f 5,— contributie, plus f 1,50 als bijdrage voor het orgaan, dat is f 6,50.

Het bovenstaande is ontleend aan een mededeling van het Dagelijks Bestuur. De verzorgers van ons tijdschrift mogen er nog aan toevoegen, dat het natuurlijk óók geoorloofd is om f 5,— contributie plus f 5,— voor het orgaan te gireren. Zij menen, dat zeer vele leden zich dat offer van vijf gulden, ondanks de moeilijke tijden, zullen willen getroosten. Zij menen zelfs, dat zeer vele leden er, door behalve hun contributie van f 5,— per jaar nog f 5,— voor ons tijdschrift te betalen, er op deze wijze recht gaarne en van ganser harte aan willen medewerken, dat „Oost en West” zijn taak steeds beter zal kunnen vervullen.

Nummer 22

Aan de leden, die gevolg gaven aan onzen oproep in ons orgaan no. 22 om ons oude nummers toe te zenden, betuigen wij hierbij onzen dank.

Maleise lessen

Onderstaande leden hebben zich aangemeld voor het geven van Maleise lessen. Voor condities enz. gelieve men zich rechtstreeks met deze leden te verstaan.

A. Bakker, Crayenestersingel 25, Heemstede.
A. van Dijk, Diependaalselaan 9, Hilversum.
T. van Dijk, Alkemadelaan 632, Den Haag, telefoon 774077.
J. W. van den Heuvel, Sophialaan 23, Hilversum.
O. Horst, Anna v. Burenlaan 52, Haarlem.
Ch. J. C. Nagel, Alex. Hegiusstraat 23, Deventer.
A. Rosier, Ooievaarlaan 24, Den Haag, telefoon 392573.
J. Ph. Voorbrood, Reeuwijk-Z.H.
C. F. Yspeert, Stephensonstraat 22, Den Haag.

Dodenlijst

Bij het Secretariaat van het Hoofdbestuur, Dr. Kuyperstr. 5, Den Haag, ligt ter inzage een lijst van leden van het Marinepersoneel, die tijdens de oorlog in Indië overleden of vermist zijn, en van wie geen nabestaanden bekend zijn.

AFDELINGSNIEUWS

Afdelingsleden gireert de jaarlijkse contributie aan Uw penningmeester ter vermindering van overtollige administratie!

Afd. Groningen

Op 1 December trok de film „Indische flitsen” grote belangstelling. De heer J. J. P. 't Hart van de Indische Voorlichtingsdienst gaf op bijzonder onderhoudende wijze diverse toelichtingen.

Op 20 November heeft mr dr L. J. Caron, oud-Gouverneur van Celebes en Onderhoorigheden, een voordracht gehouden over Oost-Indonesië, waarin een goed beeld werd gegeven van „de Grote Oost”. Ondanks slecht weer was de grote zaal van restaurant Riche goed bezet. De burgemeester, mr P. W. J. H. Cort van der Linden en de Rector Magnificus, prof. dr W. H. Arisz, woonden de samenkomst bij.

Afd. Bergen op Zoom

Op 3 November sprak de heer F. M. Bake, musicoloog aan de Universiteit te Oxford, over Westelijk Tibet, meer speciaal over „Ladakh en de dansen van het klooster van Hemis”, waarbij enige meer dan schitterende kleurenfilmpjes werden vertoond. Op 16 Januari houdt mr dr Th. Regout een filmvoordracht over „Zwerftochten tussen Afrika's keerkringen”. Op 6 Maart komt de heer v. d. Upwich met de Surinaamse film.

Afd. Ede

Op 24 November vertoonde de heer W. Galjaard van het Indisch Jeugdcentrum de film „Mooi Langkat”, waarbij hij toelichtingen gaf. Dit alles viel zeer in de smaak.

Op 7 Januari zal de heer v. d. Upwich na de algemene vergadering der afdeling een causerie houden en de nieuwe Surinaamse film vertonen.

Afd. Leeuwarden

De heer W. C. Klein hield voor een ondanks slecht weer goed bezette zaal een causerie over Nieuw Guinea, waarvan uitermate belangwekkende bijzonderheden werden verteld, terwijl fraaie lichtbeelden werden vertoond. Voorzitter J. W. Geesink dankte de spreker.

Afd. Schiedam

Ir G. A. Mol hield 12 November een boeiende en instructieve voordracht over het Inheemse landbouwbedrijf en zijn beïnvloeding door de overheid. Spr. stond stil bij de gebondenheid van de Inheemse boer aan het gehele complex van traditie, overlevering en adat, een complex dat overigens ook het gehele doen en laten van de eenvoudige Indonesiër beheerst, waardoor het zo moeilijk wordt om de inheemse land- en tuinbouw met Westerse begrippen en methoden te door-dringen. Voor alles is het nodig de geestelijke achtergrond en de magische en animistische beïnvloeding van het Inheemse boerenbedrijf te leren kennen, wil men het verbeteren en meer rendabel maken. Zorgvuldig gekozen lantaarnplaatjes werden met bijzondere toewijding toegelicht.

Afd. Haarlem en Omstreken

In het kader van de Benelux-gedachte vertoonde 22 Nov. mr. drs. Th. Regout de prachtige kleurenfilm „Zwerftochten door Afrika”. Er was een grote opkomst en er mag gerust gezegd worden, dat deze schitterende avond een hoogtepunt van het seizoen is geworden.

Kapitein W. S. B. Klooster sprak 12 dezer voor onze leden over „De taak onzer troepen in Indië”. Daarna werd de film „Brengrers van recht en veiligheid” vertoond. De spreker, die zelf geruimen tijd bij de demarcatielijnen heeft vertoefd, wist zijn gehoor van het begin tot het eind te boeien. Ook de film viel in goede aarde, zodat het geheel een geslaagde avond was.

Afd. Nijmegen

Belangrijke lezing over „Kolonisatie van Nieuw Guinea” op 29 December 1947 in de grote zaal van het Protestants Verbond, Oranjesingel 2a te 8 uur des avond door Dr W. K. H. Feuilletau de Bruyn.

Afd. Utrecht

De theemiddag in Esplanade, die op Donderdag 1 Januari a.s. plaats zou moeten hebben, wordt uitgesteld tot Donderdag 8 Januari.

Afd. Epe

Vrijdag 9 Januari 1948 in het Hof van Gelre vertoning van de Suriname-film met toelichting van de Heer J. G. A. van der Upwich. Aanvang 8 uur 's avonds. Toegang leden „Oost en West” kosteloos. Belangstellenden kunnen door de leden eveneens kosteloos geïntroduceerd worden.

AANVULLING VAN DE SPREKERSLIJST

1. Dr W. K. H. Feuilletau de Bruyn, Kwikstaartl. 9, Den Haag, over: De mogelijkheid van kolonisatie op Nieuw Guinea.
2. W. M. B. S. Klooster, Kapt. K.N.I.L., p.a. Leger Voorlichtingsdienst, Alexanderplein 9, Den Haag, over: a. De taak onzer troepen in Indië; b. Fragmenten uit zijn werk: „Langs de demarcatielijn”.
3. De Heer Stein, Kapt. K.N.I.L., p.a. Leger Voorlichtingsdienst, Alexanderplein 9, Den Haag: Onze jongens in Indië.
4. A. G. H. Bachrach, Bispincklaan 42, Bloemendaal, over: Indo China en de culturele achtergrond van het Aziatisch probleem.
5. R. D. Simons, Stadionkade 20 III, Amsterdam-Z.2, over: De hoofdoeken van de Surinaamse volksvrouw; met demonstratie.

Door drukke werkzaamheden is Mr W. J. v. Balen, Benoordenhoutseweg 196, Den Haag, beschikbaar alleen in *bijzondere gevallen*, waar werkelijk een belangrijk doel gediend wordt.

J. & K. SMIT'S

KINDERDIJK

Scheepswerven
Machinefabrieken

Baggermaterieel

Goud- en Tinmolens

Zeesleepboten

Vracht- en Passagiersschepen

Stoommachines

Scheeps- en Landketels

SMIT-M. A. N.

DIESELMOTOREN

Restaurant „Corner House”

ROTTERDAM

Telef. 31764 Mathenesserplein 31

Golfcarton en Papierwarenfabriek N.V.

Nijverheidstraat 39-49.

Rotterdam

Telefoon 72714

(2 lijnen)

DE BRON
VAN PAKPAPIER
EN GOLFCARTON

Voor

speciaal

Indische Rijsttafel

Café-Restaurant „WEST-END”

Telefoon 84817

81576

86075

AMSTERDAM, Overtoom 87

Aanbevelend: W. Planje

OOST EN WEST KALENDER 1948

is verschenen. Deze kalender brengt iets geheel nieuws, n.l. op voorstel van Ir H. Maclaine Pont een aantal beelden uit de mythologie van de volken van ons Koninkrijk. De fraaie pentekeningen in 5 kleuren brengen Nederlandse, Oost-Indische en West-Indische episoden in beeld.

Zij is te bestellen bij 't Hoofdbestuur, Dr. Kuypersstraat 5, Den Haag, of bij de secretaris Uwer afdeling tegen contante betaling van f 2.75 worden afgehaald Toezending van de kalender per post geschiedt na storting van het bedrag van f 2.75 plus f 0.15 portiekosten op postrekening 14574 van het Hoofdbestuur der Kon. Ver. Oost en West te Den Haag. Voor het zenden naar Oost- en West-Indië wordt f 0.20 extra portiekosten en naar het buitenland f 0.35 extra berekend. De kalender kan ook aangetekend worden verzonden naar Indië en het buitenland. Voor aantekengeld f 0.15 extra. Men geve de adressen duidelijk en volledig op, liefst getypt of in blokletters.

UITZENDING EN GEZINSHERENIGING. (Vervolg van pag. 9)

Enige factoren, die de uitzending in het kader der gezinshereniging in de volgorde der algemene lijst zullen gaan beïnvloeden, zijn de gezinshereniging van oorlogsvrijwilligers, die hier te lande worden gedemobiliseerd. De prioriteit voor de categorie wordt billijk geacht, omdat de gedemobiliseerde militairen meestal twee jaar in de onmogelijkheid verkeerden als K.L. militair gezinshereniging aan te vragen en deze termijn vrijwel altijd verlengd wordt, omdat de gedemobiliseerde dijkwijs met een proeftijd aangesteld wordt en eerst daarna aan gezinshereniging kan denken. Het laat zich nog niet becijferen, hoeveel personen dit zal betreffen.

Door het versnelde tempo waarin de „opbouwwerkers” overkomen, zal ook het aantal aanvragen voor gezinshereniging stijgen. Zij krijgen echter geen toestemming voor huisvesting van het gezin in de grote wooncentra. Men tracht echter huizen in te richten in de nabijheid van de uiteindelijke bestemmingsplaats en bovendien is deze categorie werkers nu in de gelegenheid gesteld gezinshereniging aan te vragen zonder huisvestingsverklaring.

Zo zullen zij uiteindelijk pas in een ongunstige positie komen te verkeren, indien de situatie op hun standplaats zich niet wijzigt binnen het tijdsverloop dat normaliter met de gezinshereniging is gemoeid.

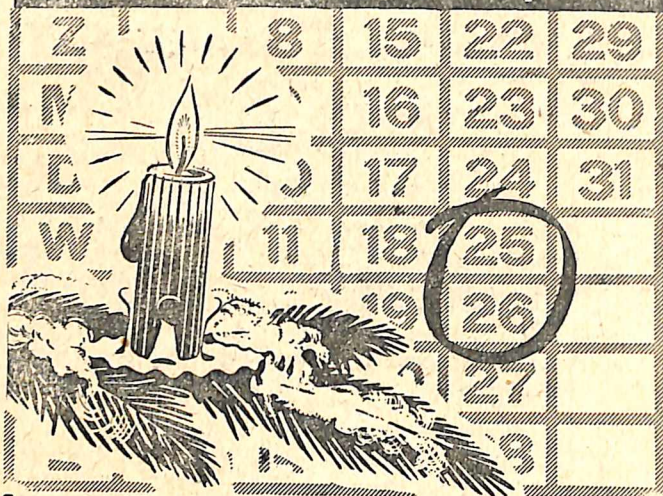
Bij het nieuwe schema van de afvaarten van de „Oranje” en de „Ruys” tot October 1948 kost het overbrengen van de huidige op de wachtlijst staande gezinnen globaal getaxeerd nog zeker acht à negen maanden en voor vrouwen met kinderen zal de wachttijd nog langer zijn.

In December wordt de „Indrapoera” verwacht met vrouwen en kinderen en misschien de „Sibajak”.

Een zeer ernstig vraagstuk is dat van de gezinnen met kinderen en vooral kleine kinderen. Alleen de „Oranje” heeft hutaccomodatie, de andere schepen niet, zodat een voorsprong voor de vrouwen zonder kleine kinderen is ontstaan van 652 nummers op de algemene lijst en dat aantal is met de laatste boekingen op de „Johan de Witt” nog met 76 verhoogd. Dr Guyt zeide ons, dat alleen door de kinderaccomodatie te verruimen, deze onbillijkheid weggenomen kan worden. Door het inleggen van extra schepen met ruimaccomodatie wordt de tegenstelling steeds schrijnender.

De B.P.M. laat vrouwen en kinderen overkomen in gecharterde buitenlandse vliegtuigen. Hiertoe is toestemming gegeven onder voorwaarde, dat de helft der plaatsen voor „gewone” gezinsherenigingsgevallen beschikbaar komt.

Neem een maand de proef!

Kwaliteit op Uw Kersttafel.

Wonderen worden er dit jaar met Kerstmis van de huisvrouw verwacht. Doet daarom Uw kerstinkopen bij Albert Heijn, dan kiest U niet alleen uit de groote sorteering maar ook uit de beste kwaliteit. Begin het nu eens een maand te probeeren.... en U zult een goede ervaring rijker zijn.

ALBERT HEIJN

UW KRUIDENIER

H. ten Cate Hzn. & Co.

N.V.

ALMELO

*Katoenen- en Kunstzijden-
Manufacturen*

Telefoon Nr. 3541 - Tel.-adres: „Tencateco”

HBU

HBU

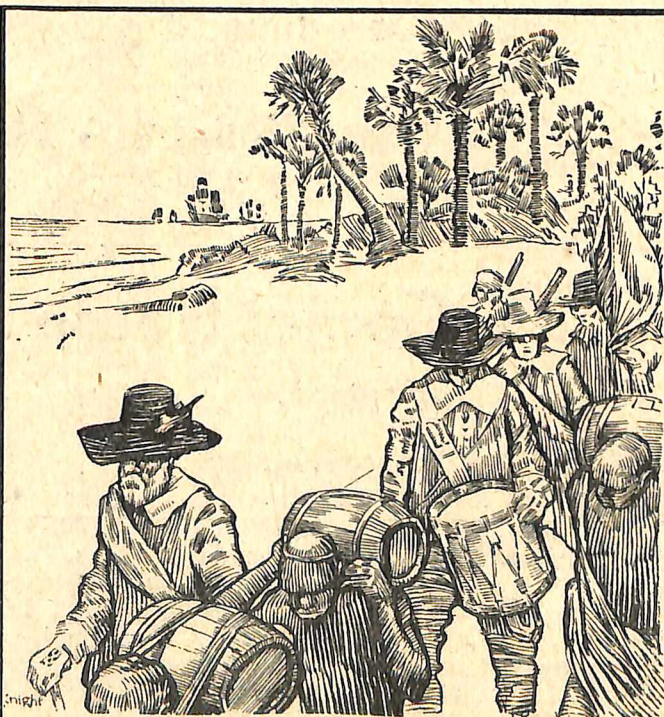

*Eén raadsbeer
uitschakelen....*

welke schaakspeler zal dit vrijwillig doen? Zijn partij zou daardoor - zoal niet verloren - dan toch oneindig veel moeilijker zijn. Zoo is 't ook in 't zakenleven. Schakelt U één van Uw onmisbare „Raadsheeren” - Uw bankier - vrijwillig uit, dan wordt het spel oneindig veel moeilijker en de winstkans dienovereenkomstig kleiner. Daarom, in financiële zaken, raadpleeg Uw bankier!

HOLLANDSCHE BANK-UNIE N.V.

AMSTERDAM - DEN HAAG - ROTTERDAM

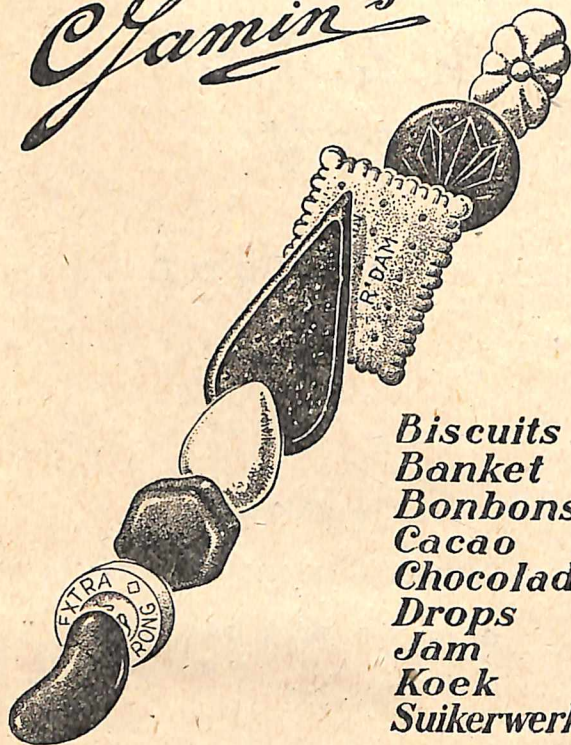

IN 1675 WIST DE KLEINE HOLLANDSCHE KOLONIE ROND DE Tafelbaai zich te handhaven tegen de oorlogzuchtige Zoeloes. In hun onderhandelingen met de inboorlingen speelde de Hollandsche genever een groote rol en de firma Lucas Bols, die toen reeds 100 jaar bestond, zond vele scheepsloadingen naar de „Kaap de Goede Hoop”. De typische Bolskruiken voor genever en likeuren vindt men heden ten dage over de geheele wereld en zij zijn gewild bij diegenen, die iets goeds naar waarde weten te schatten,

want in den inhoud dezer kruiken culmineert
DE GEEST VAN VELE GENERATIES.

BOLS

Gamin's

**Biscuits
Banket
Bonbons
Cacao
Chocolade
Drops
Jam
Koek
Suikerwerken
enz.**

De Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V.

(Deviezenbank)

Hoofdkantoor : Amsterdam

met talrijke eigen kantoren (ook in het
Verre Oosten) en een uitgebreid net van
correspondenten in de gehele wereld.
verzekert U een vlotte behandeling van
Uw financiële zaken.

Voorlichting	op handelsgebied.
Bemiddeling	bij het zoeken naar handels- relaties in het buitenland.
Opening	van documentaire credieten.
Financiering	van im- en exportzaken, enz.

Wessanen's Koninklijke Fabrieken N.V.

Opgericht 1765

Wormerveer

Meelfabrieken

Olifabrieken

Mengvoederfabriek

Rijstpellerij

Havermoutfabriek

Cacaofabriek

Een karretje

*De maan scheen helder, de weg was breed,
Het paardje liep met luste,
De voerman was danig in zijn sas,
Omdat het HONIG'S MAIZENA was!*

*Gezien in
elk gesien!*

RHEUMIN behoort bij ons klimaat!

Hoofdpijn, Influenza, Keelpijn, Griep, al die kwalen, welke ons in de winter extra belagen... maar ook kiespijn, reumatische- en maandpijnen bestrijdt RHEUMIN snel en afdoende! RHEUMIN, het doeltreffende pijnstillende middel wordt door zijn speciale samenstelling uitstekend verdragen.

Koop dus geen willekeurig pijnstillend middel, maar vraag RHEUMIN en let op de naam die aan beide zijden van elk RHEUMIN-tablet is aangebracht! Zorg een buisje RHEUMIN in huis te hebben, opdat U steeds tijdig kunt ingrijpen!

BROCADES

RHEUMIN
»helpt bij pijn«

Buisje à 20 tabletten f 0.35

N.V. KONINKLIJKE PHARMACEUTISCHE FABRIEKEN
v/h BROCADES-SHEEMAN & PHARMACIA
AMSTERDAM - MEPPEL

GERHD. JANNINK & ZONEN N.V.

ENSCH EDE

Alle katoenen
en kunstzijden manufacturen
effen geveerd bedrukt
en
bontgeweven

VAN NIEVELT: GOUDRIAAN & CO'S STOOMVAART MAATSCHAPPIJ N.V.

ROTTERDAM-ZUID AMERIKA LIJN

Geregelde diensten voor
Passagiers, Post en goederen
tussen Rotterdam en

Brazilië
Uruguay
Argentinië
vice versa

Hoofdagenten :

VAN NIEVELT, GOUDRIAAN & CO.

Veerhaven 2 Rotterdam

telegram-adres: NIGOCO telefoon 23320

Agenten :

VAN NIEVELT, GOUDRIAAN & CO.

Prins Hendrikkade 86 Amsterdam

telegram-adres: NICO GO telefoon 49931

ROTTERDAMSCH
LLOYD